

Mezinárodní
hudební
festival
Brno
International
Music
Festival

23. ročník
13–27/4/2014
www.mhf-brno.cz
www.filharmonie-brno.cz

VELIKONOČNÍ FESTIVAL DUGHOVNÍ HUDBY 2014

Programový katalog

Vydala Filharmonie Brno
Redakce Vítězslav Mikeš, Lucie Šnajdrová,
Jiří Beneš a Jana Baláčová
Texty Vladimír Maňas, Djordje Miljković,
Jana Spáčilová, Jan Špaček, Miloš Zapletal
Anglický překlad Štěpán Kaňa
Foto archiv Filharmonie Brno
Autor Poutního kříže Pavel Hřebíček, foto Jiří Hřebíček
Grafická úprava dle koncepce SIDE2,
sazba a produkce Petr Tejkal Design
Náklad 700 ks
Redakční uzávěrka 28/3/2014

Kontakt
Filharmonie Brno, příspěvková organizace
MHFB Velikonoční festival duchovní hudby
Komenského nám. 534/8
602 00 Brno, Česká republika
e-mail: lucie.snajdrova@filharmonie-brno.cz
www.mhf-brno.cz, www.filharmonie-brno.cz

© +420 539 092 801
© +420 539 092 839 manažerka festivalu
© +420 539 092 811 předprodej vstupenek

Změna programu vyhrazena!

23. ročník
13–27/4/2014

Programový katalog

Velikonoční festival duchovní hudby 2014
se koná pod záštitou
biskupa brněnského Mons. Vojtěcha Cikrleho,
ministra kultury Daniela Hermana,
primátora města Brna Romana Onderky
a starosty MČ Brno-střed Libora Štátky

BRNĚNSKÝ
deník rovnost

KAM
V BRNĚ

MUSICO
LOGICA

VARHANY PRO BRNO
Nadační fond
CAMPION

VELIKONOČNÍ FESTIVAL DUCHOVNÍ HUDBY 2014

NE/13/4/20:00
kostel sv. Januária, Minoritská ul.

STABAT MATER

Dvořák: Stabat Mater

solisté Eva Hornýáková, Terézia Kružliaková,
Tomáš Juhás, Jozef Benci
Slovenský filharmonický sbor /
Blanka Juhaňáková
Filharmonie Brno / Libor Pešek

PO/14/4/21:00
kostel sv. Jakuba, Jakubské nám.

TENEBRAE: IVA BITTOVÁ A PŘÁTELÉ
(světová premiéra)

Iva Bittová zpěv, housle
Miloš Valent housle, viola
Ludwig Lusser varhany

ÚT/15/4/19:00
kostel sv. Michala, Dominikánské nám.

HELENA HLEDÁJÍCÍ KŘÍŽ

Caldara: Sant'Elena al Calvario

solisté Terezie Švarcová, Lucie Rozsnyó,
Pavla Štěpničková, Tomáš Kočan, Ivo Michl
Hof-Musici / Ondřej Macek

ST/23/4/20:00
kostel Nanebevzetí Panny Marie
Zábrdovická ul.

VELIKONOCE NA KONCI 16. STOLETÍ

Handl Gallus: velikonoční moteta
Leopolita: Missa paschalisa

Cappella Mariana / Vojtěch Semerád
Capella Ornamentata / Richard Šeda

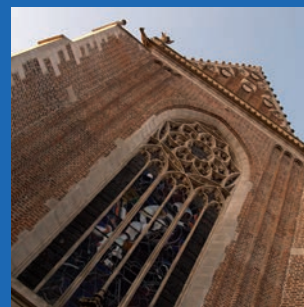

PÁ/25/4/19:00
katedrála sv. Petra a Pavla, Petrov

SRBSKÁ ORTODOXNÍ LITURGIE

Pod záštitou Very Mavrić,
velvyslankyně Srbské republiky v ČR

Bělehradský komorní sbor /
Vladimir Marković

NE/27/4/19:00
bazilika Nanebevzetí Panny Marie
Mendlovo nám.

Pod záštitou a za finanční podpory Nadace Leoše Janáčka

ORIENS: VÝCHODNÍ REFLEXE

Panufnik: Sinfonia sacra
Janáček: Glagolská mše

solisté Adriana Kohútíková, Michaela Kapustová,
Otokar Klein, Richard Novák
Petr Kolař varhany
Český filharmonický sbor Brno / Petr Fiala
Filharmonie Brno / Petr Altrichter

TEMNÉ HODINKY FESTIVALU

16–18/4/21:00
kostel Nanebevzetí Panny Marie
(u jezuitů)

ST/16/4

Pravoslavné zpěvy Strastného týdne
Kastalskij, Rachmaninov, Česnokov, Trubačov ad.
mužský pěvecký sbor Láská opravdivá / Jan Špaček

ČT/17/4

Svatý týden ve skladbách
Handla Galla, Rubbry a Łukaszewského
OctOpus Vocalis / Martin Franze

PÁ/18/4

Victoria: Responsoria, Pärt: Kanon pokajenen
Ars Brunensis Chorus / Dan Kalousek

DOPROVODNÉ AKCE

17/4/19:00, Janáčkovo divadlo

JANÁČKOVA OPERA PRO FESTIVAL

Schubert: Offertorium „Intende voci“
Rossini: Stabat Mater

solisté Pavla Vykopalová, Terézia Kružliaková,
Otokar Klein, Richard Novák
Sbor a orchestr Janáčkovy opery NDB /
Jaroslav Kyzlink

20/4/10:30, katedrála sv. Petra a Pavla

PONTIFIKÁLNÍ MŠE SVATÁ

Dvořák: Mše D dur

Dómský smíšený sbor Brno
BFS Beseda brněnská
Dagmar Kolařová varhany
Orchestr katedrály sv. Petra a Pavla / Petr Kolař

26/4/19:30, kostel sv. Tomáše

VZKRÍŠENÍ A NANEBEVSTOUPENÍ

C. Ph. E. Bach: Die Auferstehung
und Himmelfahrt Jesu

solisté Michaela Šrůmová, Tomáš Kořínek,
Roman Janál
Czech Ensemble Baroque / Roman Válek

Mezinárodní hudební festival Brno
je členem Evropské asociace festivalů
a Asociace hudebních festivalů České republiky

Pořadatel
Filharmonie Brno, příspěvková organizace

Statutární město Brno finančně podporuje
Filharmonii Brno

EXPOZICE NOVÉ HUDBY

Octový syndrom
Brno | 29/10–2/11/2014

VELIKONOČNÍ FESTIVAL DUCHOVNÍ HUDBY

Západ – Ratio
Brno | 29/3–12/4/2015

EXPOZICE NOVÉ HUDBY

Proč není Brno centrem soudobé hudby?
TADY A TEĎ
Brno | 10–14/6/2015

MORAVSKÝ PODZIM

Brno | 3–16/10/2015

www.mhf-brno.cz

Čestný výbor MHFB

Michal Hašek
hejtman Jihomoravského kraje

Roman Onderka
primátor statutárního města Brna

Mikuláš Bek
rektor Masarykovy univerzity

Ivo Medek
rektor Janáčkovy akademie múzických umění

Jiří Morávek
generální ředitel SNIP & CO, spol. s r. o.

Umělecká rada MHFB

předseda
David Mareček

členové
Jiří Beneš
Aleš Březina
Jan Hlaváč
Marek Hrubecký
Marie Kučerová
Vladimír Maňas
Vítězslav Mikeš
Viktor Pantůček
Viera Rusinková
Lucie Šnajdrová
Jan Špaček
Jaroslav Štátný
Jiří Zahradka
Jan Žemla

generální intendantka

Marie Kučerová

dramaturg VFDH

Vladimír Maňas

manažerka festivalu

Lucie Šnajdrová

Zdravice osobnosti

Milí přátelé,
ve sportu to známe velice dobře. Zápas, kde jde o všechno. Diváci ani nedýchají, slabší povahy si zakrývají oči nebo odejdou pryč, aby se nemusely dívat. Je to nesmírně napínavé. Všechno je „na hraně“. Pak se stane to, co rozhodlo. Výbuch nadšení, ruce nahoře, radost, objímání a za chvíli létají špunty od šampaňského. Každý, kdo to prožil, používá hodně omezený slovník, kde slova vyjadřují spíš pocity. Říká se, že je to zážitek na celý život.

V oblasti lidství a duchovního života platí popsaná kritéria na velikonoční zápas Ježíše Krista. Také tam se hraje o všechno, dokonce o to nejdůležitější – o život. A i když to tak na první pohled nevypadá, je to zápas o náš život. Ježíš do něj dává všechno, dává sám sebe. Jen tak může zvítězit nad neuvěřitelnou silou zla a nám nabídnout podíl na svém vítězství.

Tento zápas je inspirující nejen pro hudební umělce, jejichž díla obdivujeme, ale i pro všechny, kteří chtějí být umělci života.

Právě to Vám všem při setkání s hudbou Velikonočního festivalu duchovní hudby ze srdce přeji.

Mons. Vojtěch Cikrle

biskup brněnský

Brněnský Velikonoční festival duchovní hudby je výjimečný svou schopností alespoň na několik dní v roce přimět své návštěvníky a posluchače k tomu, aby se zastavili, zpomalili tep dnešní uspěchané doby a dovolili hudbě proniknout do svých srdcí a myslí. Profesionální výkony účinkujících ve spojení s duchovními prostory kostelů a chrámů přímo vybízí k meditaci a rozjímání i na tak zajímavé téma, jakým je inspirace východní křesťanskou liturgií v evropské hudbě nebo nevyčerpatelný motiv ženy.

Jsem velmi rád, že se Velikonoční festival duchovní hudby spolu s mnoha dalšími připojil k projektu Rok české hudby 2014, který vyhlásilo Ministerstvo kultury. Kulturní akce jako je tato, tedy takové, které umí propojit tradici, historii a osvědčenou kvalitu se zcela novými a inovativními projekty (nejen) mladých umělců a přispívají tak k popularizaci vážné hudby, si plně zaslouží naši podporu. Všem návštěvníkům i účinkujícím přeji mnoho duchovně povznášejících společných zážitků.

Daniel Herman

ministr kultury

Velikonoční čas je odedávna spojen s oslavou příchodu jara, probuzení, „vzkříšení“ přírody ze zimního spánku. Od příchodu křesťanství je spjat především s památkou umučení a zmrtvýchvstání Ježíše Krista.

Velikonoce oslavující vzkříšení a život přinášejí každoročně do jarního Brna sváteční atmosféru umocněnou Velikonočním festivalem duchovní hudby. Jeho letošní ročník je naplněn tradiční dramaturgií, která se tentokrát zaměřuje na oslavu ženy, počátku, vycházejícího slunce a východoevropské liturgie.

Díla inspirovaná umučením a vzkříšením Ježíše Krista, která zazní ve vznešeném prostředí šesti brněnských chrámů, nám opět přinesou hluboký prožitek i poznání, že říše duchovní hudby oplývá téměř nevyčerpatelným bohatstvím, vznikajícím od středověku až po naše dny. Pozoruhodný bude jistě autorský projekt Ivy Bittové vycházející z chorálních zpěvů Jistebnického kancionálu a vytvořený přímo pro Velikonoční festival duchovní hudby.

Věřím, že majestátní prostředí těchto chrámů ještě prohloubí silné prožitky nás posluchačů a umožní nám na prahu nového jara skutečnou vnitřní očistu.

Přeji všem, aby si to krásné a dobré, co jim hudba předá, nesli v sobě co možná nejdéle.

Roman Onderka

primátor statutárního města Brna

Velikonoční hudební festival dává našemu městu, které jej již třiatřicet let hostí, i našim životům tolik potřebný duchovní rozměr. Navíc nechává zaznít krásnou hudbu v chrámech, které jsou brněnskou chloubou, což dohromady vytváří unikátní spojení, na které můžeme být právem hrdí.

Velké poděkování patří organizátorům, tedy Filharmonii Brno. Ta je pro mne nejen významným a respektovaným orchestrem, ale i garantem vysoké umělecké úrovně projektů, které připravuje. Oceňuji její cílevědomou snahu nabídnout kvalitní hudební program různým skupinám posluchačů i její dramaturgickou odvahu.

Přeji všem posluchačům, ať je pro ně návštěva jednotlivých koncertů hlubokým kulturním zážitkem a zároveň příležitostí na chvíli vnitřně zpomalit, zamyslet se či získat nadhled nad shonem běžných dní.

Libor Štáaska

starosta městské části Brno-střed

Milí hudební přátelé,
po roce si Vás opět dovoluji pozdravit při zahájení Velikonočního festivalu duchovní hudby, který si za uplynulých 22 let našel v brněnském hudebním kalendáři pevné místo. Zatímco filharmonická sezona pomalu končí, tento festival nabízí novou jarní energii a meditativní zklidněné vnímání nádherné duchovní hudby.

Loňský ročník v rozmanitých brněnských chrámech jsem si vychutnala kompletně celý, totéž hodlám provést i letos a doporučuji vřele i Vám. Nejen kvůli koncentraci zážitků, ale hlavně kvůli letošní unikátní dramaturgii – téma Východu, počátku a ženy přináší nečekaná setkání svatě Heleny, Matky Boží pod křížem a nového projektu Ivy Bittové pro chrám svatého Jakuba. Festivalem se prolnou i objevné souvislosti Roku české hudby – brněnský pobyt renesančního Jacoba Handla Galla v klášteře v Zábrdovicích nebo Caldarovo barokní oratorium *Svatá Helena*, které dal v Brně provést hudbymilovný hrabě Questenberg z nedalekých Jaroměřic nad Rokytnou – to vše rámováno úvodní Dvořákovou *Stabat Mater* v minoritském chrámu a závěrečnou Janáčkovou *Glagolskou mší* v bazilice na Starém Brně v provedení Vaší Filharmonie Brno.

O zážitky tedy nebude nouze a já Vám přeji, aby Vás návštěva každého koncertu a nejlépe celého festivalu naplnila pravou velikonoční radostí.

Marie Kučerová

ředitelka Filharmonie Brno a intendantka
Mezinárodního hudebního festivalu Brno

Ozářený kámen Bohuslav Reynek

*Hle, rdění Východu,
svět zprůsvitněl,
a vidím života chvění
v srdcích zvířat i stromů,
klanění radostné;*

*a i skály jak by vděčné dívaly se,
prozářeny. I všecka stavení, a nad vše
nebesa a vody –
toliko mé srdce
jako vzpurný kámen,
vyvřelý ze zoufání,
vymykající se vůli mojí,
světla v sebe nepropouští,
jest v něm jako mrtvý na dně řeky...*

*Duše má pak, zmatena tím,
jako nad zemřelým dítěem matka
slzíc naklání se;*

*a že přec v něm zloby není,
řící lze snad na útěchu:
jako nad Synem svým Matka,
který třetího dne vzkříšen vstane
Světlu...*

Festivalový program je věnován hledání různých významových vrstev Východu ve smyslu strany vycházejícího slunce, počátku, ženy. Připomenuta tak bude východní křesťanská liturgie a její vlivy (ruská i srbská pravoslavná hudba 19. a počátku 20. století, duchovní skladby Arvo Pärta, Janáčková *Glagolská mše*). Mezi další témata patří inspirace Východem v evropské hudbě a motiv ženy v barokním oratoriu o svatě Heleně, ve Dvořákově oratoriu *Stabat Mater* a projektu Ivy Bittové. Druhou osnovou festivalového programu je připomínka Roku české hudby 2014 v dílech domácích autorů (Dvořák, Janáček, Handl Gallus) nebo skrze díla zde uváděná a konečně pozoruhodný autorský projekt Ivy Bittové, dialog s chorálními zpěvy z Jistebnického kancionálu.

Vladimír Maňas

dramaturg festivalu

STABAT MATER

ANTONÍN DVOŘÁK

Stabat Mater

pro sóla, smíšený sbor a orchestr op. 58
 for soloists, mixed choir, and orchestra op. 58

1. Stabat Mater dolorosa (kvarteto a sbor)
Andante con moto
2. Quis est homo, qui non fleret (kvarteto)
Andante sostenuto
3. Eja, Mater, fons amoris (sbor)
Andante con moto
4. Fac, ut ardeat cor meum (bas sólo a sbor) Largo
5. Tui nati vulnerati (sbor)
Andante con moto, quasi allegretto
6. Fac me vere tecum flere (tenor sólo a sbor)
Andante con moto
7. Virgo virginum praeclara (sbor)
Largo
8. Fac, ut portem Christi mortem
(duo soprán a tenor) Larghetto
9. Inflammatus et accensus (alt sólo)
Andante maestoso
10. Quando corpus morietur (kvarteto a sbor)
Andante con moto

Eva Hornyáková soprán / soprano
Terézia Kružliaková mezzosoprán /
 mezzo-soprano
Tomáš Juhás tenor
Jozef Benci bas / bass

Slovenský filharmonický sbor /
Slovak Philharmonic Choir
 sbormistryně / choirmaster
Blanka Juhaňáková

Filharmonie Brno /
Brno Philharmonic Orchestra
 dirigent / conductor **Libor Pešek**

Text středověké liturgické sekvence *Stabat Mater Dolorosa* bývá připisován františkánskému mnichovi Jacoponu da Todi. Text, vyjadřující oblíbenou formou jednoduché veršované utrpení matky Ježíše Krista, potažmo všech matek, jež přicházejí o své děti, se v liturgii používal až do druhé poloviny 16. století, kdy byl v souladu se závěry Tridentského koncilu z liturgického kánonu odstraněn spolu se stovkami podobných básnických děl, jež nepocházely přímo z Bible. V povědomí se však tato ikonická básnická skladba udržela a roku 1727 se díky rozhodnutí papeže Benedikta XIII. vrátil do liturgie jako součást propria k svátku Sedmiboletné panny Marie. Od té doby je skladateli pravidelně zhudebňována ve skladbách, které patří díky svému rozsahu, komplexnosti a tematickému zacílení k nejhlubším duchovním dílům svých autorů.

Život Antonína Dvořáka (1841–1904) spadá do období vrcholného romantismu. Po výbojných začátcích dosahuje Dvořák stylové zralosti a rezignuje na hledání nových cest hudby. Místo toho svůj romantický idiom obrací zpět směrem k vybroušené mozartovské formě a svou mimořádnou tvůrčí invenci realizuje v mezích tradičních postupů. Právě pro pevné zakotvení ve svém stylu bez snahy o jeho proměnu se stal Dvořák trnem v oku ideově zaměřených pokrokařů, především Zdeňka Nejedlého. Toho navíc iritoval skladatelův univerzalistický, nenacionální přístup k duchovním látkám. Co se však nelíbilo několika ideologům doma, před tím se skláněl tehdejší hudební svět. Právě díky světovému věhlasu, kterému se skladatel těšil nejprve díky *Moravským dvojzpěvům* a první řadě *Slovanských tanců*, nemusel se příliš zabývat domácími ideovými odpůrci.

Pokud na evropskou hudbymilovnou veřejnost silně zapůsobila exotika i srozumitelnost Dvořákova zpracování místního folklóru, jeho duchovní dílo se stalo opravdovým zjevením. Zatímco v opeře se Dvořák hledal jen obtížně a do zhudebňovaného libreta nacházel cestu ze

Filharmonie Brno / Brno Philharmonic Orchestra

střídavými úspěchy, důvěrně známé liturgické texty měl pročitěně vroucí modlitbou a dokázal dohlédnout i jejich formální stránku a psychologický účinek. V neposlední řadě se tu zúročuje perfektní zvládnutí řemesla varhaníka, chrámového hudebníka a znalce liturgie. Dvořák se dostává do vybrané společnosti díky tomu, že se dokázal z pozice provinčního nacionalisty pozvednout do role reprezentanta hudební velmoci, který hudbou nic neprosazuje a nehlásá, nýbrž spojuje univerzální potenciál hudby a víry.

Ve *Stabat Mater* se rodí Antonín Dvořák jakožto vůdčí osobnost duchovní hudby 19. století. Přestože prvotním impulsem ke zhudebnění pohnutého textu byla tak jako v případě mnoha jeho skladatelských kolegů bolestná osobní tragédie, ukázal se zde Dvořák nikoliv jen jako truchlící otec, nýbrž především jako vynikající znalec liturgie a jejích potřeb, veškerého jejího hudebního repertoáru a jeho technik. Tuto jeho velkolepou celovečerní skladbu můžeme vidět jako svědectví

o dobové zbožnosti ve vzácné symbióze jejího teologicky zralého i vyložené lidového projevu, svědectví ryze osobní, a přesto komplexní a srozumitelné. *Stabat Mater* stála na počátku Dvořákovy celosvětové proslulosti.

Poprvé dílo provedl Adolf Čech v Praze, překvapivě těsně před Vánocemi, 23. prosince 1880. Následovalo brněnské provedení pod taktovkou Leoše Janáčka v liturgicky příhodnější čas – na Květnou neděli roku 1882. Budapeštské provedení se uskutečnilo o tři dny později, ve středu o Svatém týdnu stejného roku. Londýnská premiéra o rok později v sobotu před 5. nedělí postní měla doslova explozivní ohlas a Dvořák byl záhy pozván, aby bez jakékoliv koncertní dirigentské praxe své dílo řídil. K památnému provedení v tehdy teprve 13 let staré mamuti Royal Albert Hall došlo před zraky takřka deseti tisíc posluchačů 13. března 1884, ve čtvrtek před třetí nedělí postní, a pro skladatele představovalo jeden z jeho největších životních triumfů.

Struktura obsáhlého díla rozděluje dvacet tříveršových strof sekvence na deset částí. Textově bohaté jsou první dvě čtyřstrofové části, ostatní pak už zhudebňují každá pouze jednu či dvě strofy. Hudební čísla jsou zcela samostatná a autonomní, což přispívá k pestrosti celku. Jediné tematické provázání existuje mezi první a poslední částí, v níž se velkolepá gradace hrůzy a smutku z úvodu projasní do naděje, nikoliv však banální durové atmosféry a ukazuje zralost a integritu osobnosti, jež dokáže přestát utrpení a využít je k vlastnímu duchovnímu rozvoji. Vnitřní části respektují půdorys barokního oratoria, vzájemně kontrastují, ale každá je vnitřně stylově i psychologicky jednotná a vyrovnaná. Pouze pátá část (*Tui nati vulnerati*) přináší výraznou třídičnou formu.

Obsáhlá dvacetiminutová první část začíná dlouhým a instrumentačně pestrým unisonem na fis, jež náhle vytvoří bolestnou atmosféru chromatickým klesáním. Velkolepá gradační plocha vpadne do zoufalého zmenšeného septakordu. Až poté nastupuje sbor, aby dosavadní hudební materiál zopakoval s novou naléhavostí. V závěru dochází k mírnému projasnění v H dur. Vokální kvartet druhé části je postaven na jediném sestupném tématu s charakteristickým tečkovaným rytmem. Je to tklivá smuteční píseň, v jejímž závěru se hlasy sjednotí na unisonu. Ještě výraznější tečkovaný rytmus určuje část třetí, která je jakýmsi pohřebním pochodem. Tím se uzavírá třídičný tragický obraz utrpení a následuje niternější rozjímání.

Na úvodní akord žesť ve čtvrté části reaguje sólový bas vznešenou melodií, která obrací náladu od truchlení k úvahám. Jako překrásný kontrast se tu objeví ženský sbor. Pátá část přináší zklidnění a idylické pastorele s kontrastním polyfonním vpádem sboru uprostřed. Naléhavě, ale i lyricky zní tenor v šestém čísle, odpovídá mu mužský sbor. Barokní melodika osmé části je dvojzpěvem sopránů a tenorů. Neklidná, motorická a jakoby neutuchající devátá část přejde do závěru, který začíná kumulujícím se napětím, po němž přijde známá již gradace z úvodní části, ta však vyvrcholí jasným G dur akordem, který pak přejde do händelovsly zdobného *Amen*, sborového chorálu a cappella a klidného spočinutí.

Sopranistka **Eva Hornýáková** pochází z Levoče, studovala košickou konzervatoř u Ludmily Šomorjaiové a bratislavskou VŠMU u Hany Štolfové-Bandové a Zlatice Livorové. V opeře Slovenského národního divadla debutovala v roce 2006. Její nejslavnější rolí je Mimi v Pucciniho *Bohémě*. Profiluje se také jako dvorní interpretka skladeb Vítězoslava Kubičky. Zúčastnila se mnoha mistrovských interpretačních kursů, získala řadu významných ocenění a pravidelně vystupuje na operních scénách celé Evropy.

Mezzosopranistka **Terézia Kružliaková** studovala na Konzervatoři Jána Levoslava Belly v Banské Bystrici u Dagmar Rohové-Boksové a na VŠMU v Bratislavě u Zlatice Livorové. Od roku 2003 je sólistkou Slovenského národního divadla v Bratislavě. Specializuje se především na italský operní repertoár, účinkuje ale i v dílech slovenského skladatele ruského původu Jevgenije Iršaje. Je laureátkou řady evropských pěveckých soutěží a pravidelně vystupuje na prestižních evropských festivalech a operních scénách.

Bratislavskou konzervatoř i VŠMU vystudoval tenorista **Tomáš Juhás** ve třídě Róberta Szüce. Ještě za studií v roce 2002 debutoval na prknech Slovenského národního divadla, v jehož operním souboru působí dodnes. Jeho doménou je italská opera, lze jej ale slyšet i v operách ruských, slovenských a v neposlední řadě také Janáčkových a Smetanových. Pravidelně sklízí úspěchy v řadě předních evropských operních scén.

Basista **Jozef Benci** studoval bratislavskou konzervatoř a VŠMU u proslulého pěvce Sergeje Kopčáka. Od roku 2007 je sólistou opery Slovenského národního divadla. Kromě děl Verdiho a Donizettiho, jež jsou jeho doménou, pravidelně účinkuje i v operách českých, ruských i jiných. Je nositelem řady ocenění z mezinárodních soutěží a je pravidelným hostem mnoha předních operních scén a koncertních síní Evropy.

Slovenský filharmonický sbor / Slovak Philharmonic Choir

Slovenský filharmonický sbor začal zpívat v roce 1946 a v prvních letech jej vedl jeho zakladatel Ladislav Slovák. Toho vystřídal v roce 1955 Jan Maria Dobrodinský, který se svou dvacetiletou činností zasloužil o uměleckou profilaci tělesa začleněného v roce 1957 do svazku Slovenské filharmonie. Po řadě vesměs vynikajících sbormistrů (patří mezi ně také brněnský Lubomír Mátl) se v roce 2005 ujala vedení tělesa **Blanka Juhaňáková**, absolventka brněnské JAMU. Jako mezinárodně respektované těleso spolupracoval sbor s dlouhou řadou prominentních dirigentů (Abbado, Baudou, von Dohnányi, Fedosejev, Ferencsik, Kitajenko, Maazel, Masur, Mehta, Rilling, Richter, Pekka-Salonen, Schreier, Steinberg), hostoval ve skoro všech evropských zemích a Japonsku, zpíval s Berlínskými a Vídeňskými filharmonikami, Vídeňskými symfonikami, Izraelskou filharmonií a s Orchestrem de Paris. Vystoupil na významných evropských festivalech. Natáčí pro slovenské i zahraniční televizní i rozhlasové stanice a pro nahrávací společnosti,

jakými jsou Opus, Supraphon, Deutsche Grammophon, Hungaroton, Sony, Marco Polo, Naxos, Nuova Era nebo Decca.

Libor Pešek vystudoval dirigování na pražské AMU, kde byl žákem Karla Ančerla, Václava Smetáčka a Václava Neumanna. V 60. letech založil dechovou Komorní harmonii a poté komorní orchestr Sebastian. V dalším období působil jako šéfdirigent v Teplicích a v Pardubicích. Paralelně pracoval s orchestry v Holandsku, krátce působil jako šéf Slovenské filharmonie v Bratislavě. V letech 1981–1990 byl stálým hostem České filharmonie.

Vrcholem jeho kariéry bylo desetileté (1987 až 1997) působení ve funkci uměleckého ředitele a šéfdirigenta Královského filharmonického orchestru v Liverpoolu. V Anglii se Libor Pešek významně zasloužil o systematickou propagaci české tvorby, zvláště díla Josefa Suka. Od roku 1990 byl hlavním hostujícím dirigentem FOKu. Nyní zastává post hlavního dirigenta Českého národního

Eva Hornyáková

Terézia Kružliaková

symfonického orchestru, pravidelně pracuje i s dalšími českými orchestry (Česká filharmonie, SOČR) a vystupuje v zahraničí. Nahrává pro firmy Virgin Classics, BMG, EMI a Supraphon.

Jan Špaček

The text of the medieval liturgical sequence *Stabat Mater Dolorosa* is commonly attributed to the Franciscan monk Jacopone da Todi. Expressing in simple verse the suffering of the Mother of Jesus Christ, and by extension of all mothers who lose their children, it was in use until the second half of the sixteenth century when, in accordance with the conclusions of the Council of Trent, it was removed from the liturgical canon along with hundreds of similar works of poetry. However, the iconic work remained in the public consciousness, and was restored to the liturgy in 1727 by Pope Benedict XIII as part of the proper for the feast of Our Lady of the Seven Sorrows.

With *Stabat Mater*, Antonín Dvořák emerges as a leading nineteenth-century composer of sacred music. The initial impulse to set the text to music was a painful personal tragedy, as had been the case with many other composers. Here, however, Dvořák manifests himself not merely as a grieving father, but also and especially as a great authority on liturgy and its requirements, its techniques and entire

Tomáš Juhás

Jozef Benci

musical repertoire. His monumental composition testifies to the piousness of the times, providing that rare symbiosis of theological refinement and popular devotion; it is a testimony that is genuinely personal, yet complex and intelligible. *Stabat Mater* stood at the beginning of Dvořák's worldwide fame.

Stabat Mater

text Jacopone da Todi

překlad Markéta Koronthálová

1. Vedle kříže matka stála,
hořké slzy prolévala,
neboť na něm visel syn.
Její duši zarmoucenou,
nářku plnou, utrápenou
pronikl meč bolesti.
Ó, jak smutná, otřesená
byla ona požehnaná
matka syna Božího.
Co cítila, jak trpěla
svatá matka, když viděla
rány syna slavného.
2. Kdo je člověk, jenž zadrží
pláč, když vidí matku Boží
v takovém ponížení?

Blanka Juhaňáková

Kdo nechápe její smutek,
necítí, co matka Krista
trpí spolu se synem?
Hle, pro hříchy lidstva všeho
vidí v mukách syna svého,
jak je krutě bičován.
Vidí svoje drahé dítě
v umírání opuštěné,
když vydechne naposled.

3. Ejhle, matko, lásky zdroji,
dej mi cítit bolest svoji,
dej mi s tebou prožít žal.
4. Dej, ať srdce moje hoří
láskou ke Kristu a Bohu,
abych se mu podobal.
Svatá matko, rány svého
syna ukřižovaného
pevně vbij do srdce mého.
5. Tvého syna zraněného,
i pro mne umučeného
rány se mnou rozděluj.
6. Dej mi s tebou zaplakat,
s ukřižovaným bolest znát,
dokud tady budu žít.

Libor Pešek

Vedle kříže s tebou stát,
k tvému nářku se přidat,
po tom toužím nejvíce.

7. Panno panen přeslavná,
buď mi vždy nakloněná,
nech mě s tebou naříkat.
8. Dej, ať s tebou smrt Kristovu
znovu na sobě nést mohu,
rány jeho prožívat.
Bolest jeho, utrpení,
dej i křížem opojení,
až do krve zraněn být.
9. Plameny týrán a ohněm
tebou, Panno, ať jsem chráněn
v onen hrozný soudný den.
Kéž jsem vždy ochráněn křížem,
jak hradbou obklopen Kristem
a podpírán milostí.
10. Po smrti pak mého těla
dopřej, aby duše směla
vejít v ráje království.
Amen.

TENEBRAE: IVA BITTOVÁ A PŘÁTELÉ TENEBRAE: IVA BITTOVÁ AND FRIENDS (světová premiéra / world premiere)

Iva Bittová
zpěv, housle / voice, violin
Miloš Valent
housle, viola / violin, viola
Ludwig Lusser
varhany / organ

Na přípravě projektu *Tenebrae* se podíleli pracovníci Masarykovy univerzity: Pavel Kosek (texty) Vladimír Maňas (příprava repertoáru) a Vladimír Richter (interpretace)

Projekce:
objekty z dílny mistra kovolitce Pavla Hřebíčka z Ketkovice
fotografoval Jiří Hřebíček

Výběr z Jistebnického kancionálu (sig. II C 7) – fol. 70r, 77r, 85v. Digitální kopie, stejně jako celý rukopis, pocházejí z vlastnictví Knihovny Národního muzea

Tenebrae

Poslední dny Ježíše Krista směřují ke stmívání. Zrada, poslední večere, modlitba v Getsemanské zahradě, zatčení, to vše se odehrávalo po soumraku. Zatmělo se, když Ježíše ukřižovali. Světlo uhasíná, aby se třetího dne objevilo znovu. Symbolika světla protkává i liturgii Svatého týdne a především jeho závěr. Na Bílou sobotu se světlí oheň, zpívá se chvalozpěv velikonoční svíce.

Čas mezi Květnou nedělí a následující nedělí Vzkříšení je zcela zaplněn biblickými událostmi, které se odrážejí v křesťanské bohoslužbě a v jí příslušejících zpěvech. Na jednotlivé dny Svatého týdne připadala při mši četba pašijí, evangelijních pasáží o Kristově utrpení. Nejlépe po setmění (tím vlastně už začíná nový den) následovaly v posledních třech dnech týdne takzvané temné hodinky, vyplněné zpěvem žalmů s jejich krátkými protizpěvy (antifonami), lamentací s virtuózními zpěvy responsorií a dalších biblických i mladších textů. Právě odtud pocházejí mnohokrát zhudebněné Lamentace proroka Jeremiáše. Při temných hodinách se také používal zvláštní svícen na trojhranném podstavci: během jednotlivých žalmů se postupně zhasely žluté svíce symbolizující apoštoly a učedníky, až zůstala hořet jediná, bílá svíce na vrcholu, která představuje Krista.

Jistebnický kancionál pochází podle nejnovějších výzkumů z 20. let 15. století, vznikl tedy na samém prahu husitské revoluce. Je zcela ojedinělým počinem evropské kultury na rozhraní středověku a novověku. Představuje totiž první doklad překladu původní latinské liturgie do mateřského jazyka, a to téměř sto let před evropskou reformací.

Vedle sporné otázky datace a předpokládaného pražského původu Jistebnického kancionálu zůstává zatím záhadou i jeho funkce nebo role v procesu překladu latinských zpěvů do češtiny. Charakter rukopisu, neúplnost z hlediska liturgie i liturgického roku, výskyt různých verzí stejných zpěvů či podíl několika pisarů naznačují, že mohl být jakousi pracovní verzí nové husitské liturgie, tomu by odpovídala i skromná výzdoba rukopisu. Chybějící části mohly být doplněny příslušnými

Iva Bittová

latinskými zpěvy. Samotná adaptace do mateřského jazyka totiž nepředstavovala jednoznačné zjednodušení z hlediska provozovací praxe: ani počestný chorál nezpívalo celé shromáždění, ten vyžadoval školené zpěváky, sólisty i ansámbl (nejspíše školní sbor).

Přestože se rukopis nedochoval v úplnosti, lze rekonstruovat jeho původní uspořádání do pěti oddílů. Kodex zahrnoval chorální mešní zpěvy s českým textem, písně, zpěvy liturgie hodin, zpěvy z misálu včetně modlitby *Otčenáš* a velikonočního chvalozpěvu *Exultet* a poslední, dodatkový oddíl.

Na příkladu ne zcela kompletně dochované části se zpěvy temných hodiněk je patrné, že český chorál v Jistebnickém kancionále nebyl pouhým převodem latinské předlohy. Charakter melodií zde obsažených lamentací odpovídá pozdně středověké chorální tvorbě, která rozšiřovala melodickou náročnost i rozsah zpěvů a nevyhýbala se ani větším, expresivně působícím intervalovým skokům. Právě ve formě lamentací se zde kromě

tradičních nářků proroka Jeremiáše ukrývají také pozoruhodné dialogy Milosrdenství a Spravedlnosti, ale také přepracované pašije. Lamentace doplňují jednotlivá responsoria, která působivě převádí původní latinské zpěvy do češtiny, a čtení na způsob krátkých rozjímání.

Neznámí redaktoři Jistebnického kancionálu původní temné hodinky výrazně zjednodušili ve prospěch pašijového příběhu. Vzniklo tak obdobné sevrené a emotivní hudební dílo, jakými jsou pravděpodobně o něco mladší roráty, zpěvy o Kristově vtělení. Pro projekt *Tenebrae* byly přepsány všechny v úplnosti dochované zpěvy, některé chorální části však nahrazují improvizované instrumentální pasáže. Ve shodě s původním členěním je program rozdělen na zpěvy podle jednotlivých dnů počínaje Zeleným čtvrtkem. Na rozhraní jednotlivých dnů slouží jako předěl Ivou Bittovou zhudebněné pašijové texty jezuity Matěje Tannera (1630–1692). Autorka si je vybrala z novodobého vydání Tannerovy knihy *Hora*

Olivetská. Tato příručka a modlitební kniha pro poutníky na horu Kotouč u Štramberka vznikla v 60. letech 17. století. *Tenebrae* dotváří společný improvizovaný rozhovor několika málo nástrojů (housle, viola, varhany). Fragmentárnost textu sceluje samotná hudba. Tíhu utrpení odráží díla sochaře Pavla Hřebíčka, jehož *Poutní kříž* je také emblémem letošního ročníku Velikonočního festivalu.

V jednom z dopisů z přípravy projektu vystihuje Iva Bittová své tvůrčí soustředění v reynkovském duchu: „Na střeše máme plno sněhu, stále mrzne, v kamnech hoří a všude je ticho, akorát naše sova v lese občas zahouká“. Zde je její autorský komentář k projektu:

Výpověď příběhu, jež se odvíjí ve třídním cyklu, rozezná svým hlasem a nástroji akustický prostor. Tři hudebníci z odlišných zemí svou interpretací a barevnou zvukovou ilustrací propojují improvizaci časový proud z minulosti.

Setkání v devátou hodinu večerní dne 14. 4. 2014 těsně před úplňkem s fotografiemi děl sochaře Pavla Hřebíčka a se všemi přítomnými posluchači v chrámu se může stát nevšedním, ojedinělým zážitkem. Ke spolupráci jsem intuitivně oslovila Miloše Valenta a Ludwiga Lussera s vědomím jejich osobitého talentu, zkušeností s liturgickou tematikou a schopnostmi překračovat hranice hudebních žánrů i stylů. A to s osobitým citem a fundamentální obrazotvorností. Dva kompoziční vstupy obohátí krásu a poetiku českého jazyka. Tannerovy verše, se kterými jsem se již v minulosti (nevědomky) setkala při interpretaci Mater Vladimíra Godára, jsou inspirativní a melodické; snažila jsem se při zhudebnění s respektem hledat více hloubku a barvu v souzvuku hlasu a houslí. Práce na Tenebrae je pro mne svátkem a velkou ctí.

Iva Bittová o sobě

Narodila jsem se v roce 1958 do muzikantské rodiny na severní Moravě v Bruntále. Maminka Ludmila, narozena ve slováckém kraji, byla učitelkou v mateřské škole a svůj čas věnovala

zejména rodině a zpěvu. Tatínek Koloman Bitto, narozen na jižním Slovensku, kde se v době jeho dětství mluvilo převážně maďarským jazykem, byl tělem i duší muzikant hrající na mnoho nástrojů – nejvíce však na kontrabas a cimbál, kytaru a trumpetu. Jeho povoláním byla hra na kontrabas v divadelním orchestru v Opavě a později také v Brněnském rozhlasovém orchestru lidových nástrojů. Věnoval se klasické i lidové hudbě a v tomto duchu jsem s mými dvěma sestrami vyrůstala. Starší sestra Ida se věnuje zpěvu a vede mezinárodní školu hlasu v Bystré u Poličky. Její workshopy získaly jméno v celé Evropě. Založila také nadaci pro romské děti Miret. Mladší sestra Regina vede dramatické kroužky v Luhačovicích.

Tatínkova nemoc v jeho padesátém roce života mu zcela znemožnila pokračování v tvorbě a práci. Po jeho předčasném odchodu jsem se rozhodla převzít muzikantskou štafetu a věnovat se naplno hudbě. Po přípravě v lidové škole umění v oboru housle a balet jsem byla přijata na konzervatoř v Brně, kde jsem studium ukončila maturitou v oboru hudebně-dramatické. Již v prvním ročníku se mi naskytla příležitost působit jako herečka a zpěvačka v avantgardním Divadle Husa na provázku v Brně. Cení si této velké zkušenosti, divadlo jezdilo se svým repertoárem po celém světě. V době studií jsem získala několik filmových rolí a některé velmi sporadicky přijímám dodnes. Natočila jsem několik rozhlasových i televizních snímků. Později, při práci v divadle a v době tatínkovy nemoci, se mi vrátila touha hrát opět na housle, a proto jsem navázala spolupráci s profesorem Rudolfem Štastným, který byl tehdy primárem Moravského kvarteta. Do soukromých hodin docházím průběžně dodnes. Housle se staly mým životním hnacím motorem a důležitým průvodcem mou cestou životem, neboť stejně jako hra na tento úžasný nástroj vyžaduje přísný řád, tak i mé hledání a přístup k práci vyžaduje maximální píli.

Po 17 letech života v rodinném domě v Lelekovicích u Brna, kde jsem 8 let vedla dívčí pěvecký sbor Lejky, jsem se rozhodla dočasně přestěhovat do Spojených států do údolí Hudson

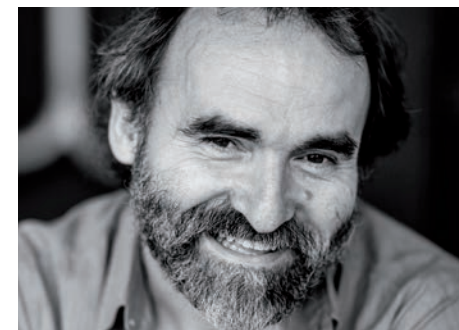
Ludwig Lusser

Valley ve státě New York, kde vprostřed přírody vznikají nové hudební podněty.

Mám dva syny: Matouše (1982) a Antonína (1991). U mladšího se rozvíjí hudební nadání, a tak již vzniklo naše společné koncertní duo.

Prošla jsem mnoha hudebními žánry od alternativy přes jazz, rock, klasickou hudbu včetně hostování v opeře (role Dony Elvíry). Dodnes se hledá pojmenování mého hudebního jazyka, který je pro mnohé naprosto originální. Mé skladby a kompozice vznikají z podnětu všedního života. Důležité je ticho a ničím nerušená pozitivní atmosféra, která se do hudby vtiskne. Housle mne provázejí a usměrňují celý můj život, obtížná technická cvičení mi dodávají řád, jistotu a odhalují mé vnitřní pochybnosti. Jsou zrcadlem mých vnitřních snů a představ, které nesou povrchnost. Má komunikace je založena na vibraci a rezonanci zvuku houslí a hlasu. Jejich souznění mne vede k dokonalosti, i když vím, že cesta k ní je nekonečná.

Miloš Valent studoval houslovou hru na konzervatoři v Žilině, na VŠMU v Bratislavě pak pokračoval ve třídě Bohdana Warchala. Zájem o starou hudbu ho přivedl do souboru Musica aeterna, zároveň působil také v zahraničních souborech staré hudby. V roce 1995 založil vlastní komorní soubor Solamente Naturali se zaměřením na hudbu 17. a 18. století. Název souboru

Miloš Valent © Wouter Jansen

(Jen přirozenost) odráží Valentovu zásadu, že podstatným základem v ožívání staré hudby je spontánnost, přirozenost, často ve spojení s jednoduchými prvky, které vycházejí ze schopnosti improvizace a zkušeností v oblasti lidové hudby. Od roku 1993 Miloš Valent pravidelně spolupracuje s významným souborem Tragicomedia, od roku 1997 je koncertním mistrem orchestru Teatro Lírico. Díky dlouholetému partnerství s předním americkým loutnistou Stephenem Stubsem vznikly různé projekty pro housle a loutnu. Významná je i jeho spolupráce s dalšími soubory: Fiori Musicali v Brémách, Tirami Su v Londýně, FOG, De Nederlandse Bachvereniging Utrecht, Bach Consort Wien, Concerto Copenhagen a Musicalische Compagnie Berlin. Prominentní vydavatelství ECM vydalo tři CD prezentující Valentovu interpretaci.

Varhaník **Ludwig Lusser** pochází z Innervillgratenu ve východním Tyrolsku. Na konzervatoři v Innsbrucku studoval hru na klavír a varhany; na vídeňské Universität für Musik und darstellende Kunst absolvoval v oborech katolická chrámová hudba a varhany ve třídě Michaela Radulescu. V letech 1993 a 1995 obdržel ocenění rakouského Ministerstva vědy a umění. Absolvoval mistrovské třídy u osobností, jako jsou Luigi Ferdinando Tagliavini, William Porter, Jean Bover, Guy Bovet a Piet Kee. Mezi roky 1996 a 2006 vyučoval na

univerzitě ve Štýrském Hradci v oborech improvizace, hra na varhany, continuo a komorní hra. V letech 2000 až 2006 působil jako varhaník vídeňského kláštera u Skotů (Schottenstift), v roce 2006 se stal dómským varhaníkem v St. Pöltenu a vyučuje na tamní diecézní konzervatoři pro chrámovou hudbu. Je také mnohostranně aktivní jako koncertní varhaník, hráč continua a improvizátor.

Vladimír Maňas

The Czech choral responsories and lamentations of the dark hours (*tenebrae*) from the early fifteenth-century Jistebnice hymnal will be heard for the first time ever in Iva Bittová's chamber programme. Although these chorales have not been preserved in their entirety, they embody the drama of Christ's last days with a remarkable urgency. The *Tenebrae* will be completed by an improvised conversation between violin, viola and organ, performed with outstanding musicians Miloš Valent (Slovakia) and Ludwig Lusser (Austria), and poetry by the Jesuit Matthias Tanner set to music by Iva Bittová. Works by the sculptor Pavel Hřebíček and the impressive interior of Saint James's church will, at the beginning of the Holy Week and at the very close of the day, reflect the burden of Christ's suffering.

Tenebrae

[prolog]
Otcí najmocnějšiemu,
Synu najmúďřejšiemu,
Duchu svatému najdobrotivějšiemu
my křehcí a hlupí,
Bohu vždy odporní pokořme se.
Onť jest život i sladkost,
čest a pravda i světlost,
v němž naději všecku svou položme.
[varhany sólo]

Čtvrtek

[lamentace Quomodo sedet sola civitas]
Alleph.
Kterak sedí samo město plné lidí,
učiněno jest jakžto vdova paní pohanská,
kníže krajin takových dáno jest poddaní.
Beth
Pláčem plakal jest i v noci
a slzy jeho po tváři jeho,
nebyl, kto by obveselil jej
ze všech najmilejších jeho.
Jeruzaléme, Jeruzaléme,
obrať se, lide hříšný,
k Hospodinu, Bohu tvému.

[responsorium In monte Oliveti]
Na hoře Olivetské modlil sem se k otcí:
„Otče můj, ať to můž býti,
otejdi ote mne kalich tento.
Duch zajisté hotov jest,
tělo zajisté nemožnoť jest.
Staň se vedle vůle tvé.
Však ne, jakož já chci,
ale jakož ty chceš, otče
/staň se vedle vůle tvé!.“

[lamentace Dixerunt impii Judaei, viola sólo]
Alleph.
Řekli sú nemilostiví židé vespolek,
pojďme, mysleme proti spravedlivému myšlenie,
neboť jistě nezahyne zákon ot kněze,
ani rada od múdrého, ani Jeruzalém od proroka.
Zain
Pojďte, bíme jeho jazykem a neobracujme se
na řeči jeho, ale ozři se, Pane, na mě
a uslyš hlasy protivníkův mých.
Lamech
Zdali navrátie za dobré zlé,
nebo sú kopali duol duši mé,
rozpomeň se, když stanu před tváří tvú,
přimluv se za ny dobrým,
ať by otvrátil hněv svůj ot nás.
Jeruzaléme, Jeruzaléme, obrať se, lide hříšný,
a obrať se k Hospodinu, Bohu tvému.

[responsorium Tristis est anima mea]
Truchliváť jest duše má až do smrti,
zdržíše teď a bděte se mnou.
Nynie uzříte zástup, kterýž obklíčí ny,
vy jistě utečete, a já pójdu modlit se za vás.
Bděte a modlte se, dí pán náš Kristus Ježíš.
Nynie...

[lamentace Ego vir videns, varhany sólo]
Alleph
Já muž vida chudobu svou v trestání hněvu Božieho,
nebť mi jest hrozil a přivedl mě jest do temnic,
ale ne na světlo.
Beth
Tak mnoho na mě přivedl jest
a obrátil jest ruku svou celý den,
staralú učinil jest kuoži mů a tělo mé
a potřel jest všechny kosti mé.
Jeruzaléme, lide hříšný, obrať se ku Pánu Bohu
tvému.

[responsorium Unus ex discipulis]
Jeden z učedníkův mých zradí mě dnešní den.
Běda jemu, skrze kohož já zrazen budu,
lépe by bylo jemu, by se byl nenarodil.
Kterýž sáhne se mnú rukú do mýs,
tentť mě má zraditi v ruce hříšníkóm.
Lépe by bylo jemu...

[Tanner: Hora Olivetská]
Ó jak smutné to žehnání,
jaké slzí vylévání,
jak přežalostné kvílení,
bylo jest při tom loučení!

Líčka nad růži krásnější,
oči nad slunce jasnější,
zbité, zuplvané býti,
mají se smrti zatmíti?

Ach můj Pane, prosím tebe,
Neodlučuj mne od sebe.

Pátek

[varhany sólo]

[responsorium Velum templi, duo housle a viola]
Opona v chrámu roztrhla se jest
a všecka země trásla se jest,
lotr na kříži volal jest a řka:
„Rozpomeň se na mě, Hospodine,
když přijdeš do královstvie tvého.
Věrněť tobě pravím,
dnešní den budeš se mnú v ráji.
Rozpomeň se...“

[lamentace Milosrdenství a Spravedlivost]
Num
Milosrdenstvie přimlúvati se bude.
Rozpomeň se na tvá slitovanie, pane Bože,
a na tvá milosrdenstvie, kteráž od věčnosti jsú,
a ne vedle hříechův našich čin s námi,
ale obrať se, Pane,
a buď dobrotiv k uslyšení tvých služebníkův.
Ale Spravedlnost takto die:
„Dokud, Pane Bože, hříšníci
i dokud hříšníci velebiti se budú,
svržíž je obránče můj, Pane Bože.“

[improvizace, zpěv, housle, viola]
A opět Milosrdenstvie die:
„Rozpomeň se spasenie rozmnožiteli,
že předsím způsob těla našeho z neporušené Panny
narodiv se přijal si
a otvrátiž hněv svůj ot nás.“
Spravedlivost zase die:
„Skrúšenie a neštěstie na cestách jich.
A protož navrátiž jim nepravost jich
a v zlosti jich zatratíž je.
Nebť jsú popuzeli tebe Pane Bože.“
Jeruzaléme, lide hříšný,
obrať se k Hospodinu, Bohu tvému.

[responsorium Tenebrae factae sunt, zpěv, viola, varhany]
Zatmilo se jest, když sú ukřižovali Ježíše,
a v devátú hodinu zavolal jest Ježíš hlasem velikým

a řka: „Bože můj, Bože můj, zdali jsi mě opustil?“
A pokloniv hlavy duši jest pustil.

Pak jeden z rytieřův kopím jest bok proklál
a ihned jest vyšla krev a voda.
A opona v chrámu rozdělila se jest
od vrchu až do spodku
a všecka země třásla se jest.
Pak jeden...

[antifona k *Benedictus*]
Napsali biechu nad hlavu jemu,
napiš vinny jeho:
„Ježíš Nazaretský král židovský.“
Když život na kříži byl umrten,
potom brzo ďábel s peklem byl jest oblúpen.

[Tanner: *Hora Olivetská*]
Ústa nad růži pěknější,
oči nad slunce jasnější,
ach, jak jsou se dnes zatměly,
od rán, políčkův zarděly.

Ráč mé usta napraviti,
tvář od zlého odvrátiti.

Obličej prve anjelský,
krásnější nad syny lidský,
dnes podobný sobě není,
uplván, zbitý stlučený.

Ráč mé usta napraviti,
tvář od zlého odvrátiti.

Sobota

[lamentace *Milosrdenství a Spravedlivost*]
Zain
Milosrdenstvie obličejem pokorným řeklo jest:
„Ó Spravedlnosti, že chceš nad člověkem za hřiech
časný věčně mstíti
i bez konce
i zdali věčně hněvati se budeš
anebo přenášeti hněv svůj

od jednoho pokolenie nad pokolenie jiné.
Dosti měj na tom, Spravedlnosti,
ať tak dlouho trpěti bude v pekle,
jakož dlouho hřešil jest v světě,
pakli chceš více, nejsi Spravedlivost, ale zlost.“
Odpověď Spravedlnost:
„Spravedlivě trpěti bude v Božiem věku,
jenž jest hřešil v svém věku,
a že jest hřešil proti němu,
jenž jest nesmierní,
protož jeho muka také bude nesmierná.
Neb jest hřešil, dokudž mohl jest,
a Bóh bude jej mučiti,
dokudž moci bude.“

[lamentace, *varhany sólo*]
Teth
Pak potom Kristus súdce odpovie k pohádkám
Milosrdenstvie a řka:
„Nechtělťi sú požehnanie,
dokudž čas bieše vzácny a dnové spasenie,
a protož nynie vzdáľiť se ot nich.
Neb čas jest navrácenie každému, což jest zaslúžil.“
Vidať otsuzenie a řka:
„Vezmětež pryč zlosyna, ať nevidí světlosti Božie.“
A opět:
„Otejdětež ote mne zlostní do ohnie věčného
a odsúzenie žalostivé a převelmi hořké.
Všie úzkosti plné
i nikdy neskonale.
Ó zachovaj nás, pane Bože,
ot hněvu svého tak hrozného
a daj nám zde činiti pokánie
a potom sebú kralovanie bez konce
na věky věkův věčné.“
Amen...

[responsorium *Sepulto Domino*]
Když byl Hospodin pohřben,
znamenán jest byl hrob jeho,
zvalivše kámen ke dveřem hrobovým.
Postavivše rytířstvo,
aby ostríehali hrobu,
aby snad nepřijdúc učedníci jeho
a ukradnúc jeho

a dějí lidu: „Vstalt jest z mrtvých.“
Postavivše rytířstvo...

[responsorium *O vos omnes, viola sólo*]
Ó vy všickni, jenž chodíte po cestách, pilně patřte,
jestliť bolest podobná jakžto bolest má.
Pilně patřte všickni lidé a opatřte bolest mú.
Jestliť bolest...

[improvizace, *hlas a viola*]

[lamentace / *pašije, varhany sólo*]
Alleph
Poslúchajte slova smutná,
všie bolesti ukrutná
umučenie Jezu Krista,
jehož máťe, dievka čistá,
porodila na spasenie
všemu lidskému stvoření.
Beth
Zlostní židé zde radu všecku,
když Božieho syna jechu,
řkúc: „Zbavmy jeho života!“
Sebra se jich silná rota
s meči, s kostmi i se vši brání,
tuť by mnohé klevetavě.
Caph
Judas zrádce zlořečený,
ach, proklaté zpuosobenie,
toť jím byl dal na znamenie:
„Komuť já dám políbenie,
toho bezpečně jměte,
voďte jeho, kam vy chcete.“
Deleth
Tuť se jeho přichopíchu,
jeho svatý život zbichu,
trhajíce jeho vlasy,
volajíc naň všemi hlasy
jako na zloděje zlého
nebo lotra hanebného
Beth
Majíc jej již v své moci,
mučíchu jej té všie noci,
v jeho svatú tvář plijíce,
zášijky jemu dávajíce,

veléc mu prorokovati,
kto jej tepe, to hádati.
Poth
Ráno se všickni židé sjidechu,
před Piláta jeho vedechu
řkúc: „Jali sme toho proroka,
ciesařova protivníka.“
Všecken lid k tomu zbudichu
a jej na smrt odpudichu.
Jeruzaléme, lide hříšný,
obrať se k Hospodinu, Bohu tvému.

[lamentace *Sicut ovis*]
Jakožto ovčička na zabitie veden jest,
a když sú jemu zle činili,
neotevřel jest úst svých,
zrazen jest až do smrti,
aby obživil lid svůj.
V pokoji učiněno jest město jeho
a na hoře Syon přebývanie jeho.
Zrazen jest...

[antifona k *Benedictus*]
Ženy sediece podle hrobu,
truchlost mějiechu plačíc Pána svého.
Když byl duši pustil a jí Bohu otci poručil,
ihnedž duše v temnostech utěšil,
když jsi byl mezi ně do pekel vstúpil,
k lotru zpozďile kajícimu
a dlouho zúfalému, ráj se otevřel.
Ó veliké zatvrzenie lidu rozličného,
že ani Země třesenie moci zúfalého,
le stvoření lituje stvořitele svého,
avšak vždy hříšník opuštuje tvorce laskavého.
Ó Maria, rodice milostivá,
ty pro naše nešlechtnosti syna zmučeného jsi
viděla,
proto milý Jezu Kriste, smiluj se nad námi.

HELENA HLEDAJÍCÍ KŘÍŽ HELENA'S QUEST FOR THE TRUE CROSS

ANTONIO CALDARA

Sant'Elena al Calvario

(Helena hledající kříž)

oratorium / oratorio

Terezie Švarcová soprán / soprano

Lucie Rozsnyó soprán / soprano

Pavla Štěpničková mezzosoprán /
mezzo-soprano

Tomáš Kočan tenor /

Ivo Michl baryton / barytone

Hof-Musici

umělecký vedoucí / artistic director

Ondřej Macek

Oratorium *Sant'Elena al Calvario* vídeňského dvorního skladatele Antonia Caldara (1670–1736) je přímým pozůstatkem pozoruhodné tradice provádění oratorií v Brně ve 20. a 30. letech 18. století. Bylo hráno dne 24. března 1736 v kostele sv. Jakuba dvorními hudebníky hraběte Jana Adama Questenberga. O provedení podává zprávu jednak libreto dochované unikátně v knihovně benediktinského kláštera Rajhrad, jednak záznam v brněnských městských protokolech. Partituru Caldara oratoria daroval Questenberg pražským křížovníkům, v jejichž kostele sv. Františka bylo dílo provedeno ještě téhož roku 1736.

Autorem textu je italský básník Pietro Metastasio (1698–1782), nejvýznamnější libretista vokálně dramatické tvorby celého 18. století a dvorní básník císaře Karla VI. *Sant'Elena* z roku 1731 byla jeho druhým oratorním textem pro vídeňský dvůr; byla určena k provedení *al santissimo sepolcro*, tedy u Božího hrobu v dvorní kapli v úterý Svatého týdne (20. března). Z tohoto důvodu je zde hagiografický element výrazně potlačen, hlavní pozornost není soustředěna na osobu sv. Heleny, nýbrž na její poslání objevitelky Kristova hrobu a jeho kříže. Libreto se v krátké době dočkalo dalších zhudebnění. V Brně byla *Sant'Elena al Calvario* provedena roku 1733 ve Schrattenbachově paláci s hudbou Leonarda Lea, v témže roce zhudebnil Metastasiův text František Antonín Míča (provedeno 1733 v Jaroměřicích nad Rokytnou a 1734 v kapucinském kostele v Brně).

Námětem oratoria je nalezení Kristova hrobu a nástrojů jeho umučení římskou císařovnou Helenou kolem roku 326 v Jeruzalémě. Kromě sv. Heleny a jeruzalémského biskupa Makaria, kteří v oratoriu vystupují jako protagonisté někdejší historické události, jsou dalšími postavami římský prefekt Dracilianus a dva zástupci křesťanského lidu – římská dívka Eudoxia a Palestinec Eustatius. Čtveřice postav doprovázejících císařovnu při nalezení Kříže nebyla zvolena náhodou. Jeruzalémský biskup spolu s prefektem římské provincie Judea jsou přítomni jako nejvyšší zástupci církevní a světské moci, čímž dodávají

Hof-Musici

Helenině konání punc oficiální mise. Dvě roviny v sobě ukrývají i zástupci prostého lidu: Římanka Eudoxia jako křesťanka od narození představuje ženský princip, citovost a horlivou víru, obrácený Palestinec Eustatius oproti tomu stabilitu, racionalitu a návaznost křesťanství na starozákonní tradici. V postavě císařovny se potom spojují ideální ctnosti křesťanského panovníka: zbožnost, pokora a neochvějná víra.

V první části oratoria přichází Helena v doprovodu Makaria a Draciliána na Golgotu, kde se setkává se skupinou křesťanů. Ti se zde shromažďují, aby uctívali místo Kristova utrpení, ačkoli přesné umístění jeho hrobu neznají. Helena vypráví o svém snu, který ji dovedl až sem. Druhá část oratoria začíná nalezením jeskyně, v níž byl Ježíš pohřben, a zbytků křížů – Kristova a obou zločinců ukřižovaných po jeho boku. Vzniklé pochybnosti o tom, který ze tří křížů je ten pravý, jsou rozptýleny vzkříšením mrtvého, zázrakem, jenž představuje dramaturgický vrchol oratoria.

Ve shodě s estetikou tehdejšího hudebního dramatu a klasickou uměřeností Metastasiových libret ovšem není tento okamžik realisticky představen přímo před zraky diváka, nýbrž podán zprostředkovaně formou vyprávění. Helena vyzývá všechny přítomné k pokání, dílo končí oslavou zbožnosti a naděje plynoucí z nástroje spásy.

Legenda o nalezení Svatého kříže v sobě neobsahuje zvláštní dramatickou zápletku. Hlavní napětí proto vzniká z naznačené polarity promlouvajících postav a jejich různých pohledů na císařovninu konání. Makarius jako duchovní pastýř připomíná základní pilíře víry: tři Božské ctnosti – víru, naději a lásku, dále úctu k Panně Marii a sílu modlitby. Ve druhé části oratoria je mu svěřena úloha ověřit pravost Kříže a posléze jej vítězně přinést zpět Heleně jako znamení spásy. Dracilianus vidí v Heleně především panovnici, v jeho promluvách vyvstávají obrazy světské moci (prapory, záslibné odznaky) a i Boha vnímá spíše jako zákonodárce a přísného soudce. Eudoxia stojí

Heleně po boku, povzbuzuje svou horlivostí, avšak zároveň je zmitána pochybnostmi. Eustatius oproti tomu vyniká neochvějnou jistotou a připomíná dávná znamení Božího dobrodiní: holubici, která přinesla Noemovi olivovou ratolest ohlašující konec potopy světa, Mojžíše sestupujícího z hory Sinaj s deskami Božích zákonů v rukou. Snad právě proto zaznívá popis zázračného oživení mrtvého těla skrze dřevo nalezeného kříže nakonec z jeho útst. Jako zástupci porobeného lidu je mu také svěřena oslava Heleny jako představitelky vládnoucího rodu Augustů před koncem první části oratoria.

Svatá Helena vystupuje v příběhu jako výrazná osobnost, prodchnutá láskou k Bohu a nadaná všesteknými schopnostmi. V době, kdy se vypravila do Palestiny, jí bylo více než sedmdesát let, avšak do touhy po splnění svého úkolu zapomíná na svůj věk i tělesnou slabost. Vidění ve snu, které se dle legendy stalo popudem k její pouti, dodává sílu jí i jejím průvodcům. Vedena důvěrou v Boha nachází neomylné správné místo Ježíšova posledního odpočinku a mezi zbytky dalších dřev i jeho kříž, avšak jako správná křesťanka vyčká na potvrzení církevní autority, než vyzve přítomné k úctě a pokání. Vyzdvihování příkladného chování panovnice a důraz na její příslušnost k římským císařům však není náhodné – je nutno je chápat jako přímý odkaz na politický program císaře Karla VI., pro jehož dvůr bylo oratorium zkomponováno.

Po hudební stránce je oratorium vynikajícím příkladem vídeňského baroka, které právě v osobě Benátčana Antonia Caldary dospělo ke svému vrcholu. Caldara typická italská melodika se zde snoubí s kontrapunktickým uměním, které si v ničem nezadá s mistrovstvím J. S. Bacha. V instrumentaci přicházejí ke slovu oblíbené sólové nástroje barokní Vídně – chalumeau, trombon a fagot. Dvojdielné oratorium je po italském vzoru tvořeno sledem secco recitativů a da capo árií, doprovázený recitativ se objeví na dvou místech, kde se protagonisté obracejí v modlitbě přímo k Bohu. Sborové části jsou vystavěny jako madrigaly střídající deklamatorní a polyfonní úseky.

Terezie Švarcová absolvovala na Pražské konzervatoři obor zpěv u Jarmily Krásové a kompozici u Eduarda Douši. Od roku 2002 spolupracuje s Mezinárodním pěveckým centrem Antonína Dvořáka v Karlových Varech, pod jehož záštitou vystoupila v mnoha českých městech v rámci koncertních pořadů pro mládež. Několik let hostovala v Městském divadle v Karlových Varech. V koncertní činnosti se věnuje především operetě, duchovní hudbě baroka a klasicismu a písňové tvorbě zejména z 20. století. V roce 2003 získala zvláštní ocenění za interpretaci Dvořákových písní na karlovarské Dvořákově soutěži. V letech 2004–2009 působila jako sólistka Moravského divadla v Olomouci. V současné době také učí italštinu na Mezinárodním konzervatoři v Praze. Po zahájení studia skladby na JAMU u Leoše Faltuse pokračuje nyní ve třídě Juraje Filase na pražské HAMU.

Lucie Rozsnyó vystudovala operní zpěv na JAMU v Brně (Anna Barová). Absolvovala studijní stáž na Universität für Musik und darstellende Kunst ve Vídni (Claudia Visca), na Brucknerově univerzitě v Linci (Kateřina Beranová) a pracovní stáž na ZHdK v Curychu. V současné době dokončuje postgraduální studijní program Interpretace a teorie interpretace na JAMU u Ivo Medka. Zúčastnila se řady mezinárodních kurzů (Spitzer, Hanssmann, Rosario, York, Hassler, Pelon, Kiehr). Za interpretaci Janáčkovy díla získala ocenění na Mezinárodní pěvecké soutěži Leoše Janáčka a Internationale Sommerakademie Prag-Wien-Budapest. V roce 2012 obdržela 1. cenu ABA Music Award (Austria Barock Akademie Gmunden). Jako sólistka hostovala v ND v Brně. Pravidelně se věnuje koncertní činnosti v České republice, Polsku, Anglii, Itálii, Francii, Německu, Rakousku, Švýcarsku a v USA. Kromě interpretace barokní hudby (Musica Florea, Ensemble Fiorello) se věnuje také hudbě 20. a 21. století (ISHA trio).

Pavla Štěpničková absolvovala Pražskou konzervatoř u Antonie Denygrové (2000) a pražskou AMU u Magdaleny Hajóssyové (2005).

Své pěvecké vzdělání rozšířila na mistrovských kurzech u Maria van Alteny (Praha), Naděždy Kniplové (Baden) a Richarda Wistreicha (Praha). V roce 2005 se v rámci 20. Händelovy akademie v Karlsruhe zúčastnila kurzů komorního zpěvu u Julie Christensenové a operního workshopu (t'Hooft, Gall a Van Heyghen). Nyní studuje soukromě u Daniely Šounové-Broukové. Specializuje se na interpretaci barokních vokálních děl a písňovou tvorbu, pravidelně účinkuje na hudebních festivalech v Čechách i v zahraničí. Je stálou sólistkou souboru Hof-Musici, dále spolupracuje s ansámblu Harmonia delectabilis, Hipocondria, Ensemble Inégal, Collegium Marianum, Musica Florea, Schola Benedicta, Solamente Naturali aj. Středověké hudbě se věnuje jako členka Tiburtina ensemble.

Tomáš Kočan se hudbě věnuje od dětství, po absolvování ZUŠ v rodném Českém Krumlově (Zuzana Vrbová) vystudoval zpěv na Církevní konzervatoři v Opavě (Zdeněk Kapl). V současné době studuje na Fakultě umění Ostravské univerzity (Alžběta Pappová). Účastnil se kurzů Austria Master Classes pod vedením Kateřiny Beranové. Specializuje se na interpretaci barokní hudby, pravidelně spolupracuje s předními českými soubory (The Czech Ensemble Baroque, Musica Florea). Se souborem Hof-Musici vystupuje od roku 2005 v inscenacích novodobých premiér barokních oper.

Ivo Michl, absolvent AMU v Praze (Miloslav Podskalský, Magdalena Hajóssyová, 2003), se dále pěvecky vzdělává u Evy Randové. Je nositelem 2. ceny v mladší kategorii Mezinárodní pěvecké soutěže Emy Destinnové (2001, 1. místo nebylo uděleno). Pravidelně spolupracuje se soubory staré hudby v České republice (Capella Regia, Hof-Musici, Harmonia delectabilis, Musica Florea aj.). Účastnil se hudebních festivalů v Polsku, Německu, Francii, Itálii a Španělsku. Kromě koncertní činnosti vystupoval jako sólista v Národním divadle v Praze, v Národním divadle moravskoslezském v Ostravě a v Opera piccola ve Vídni. V současnosti

Ondřej Macek

je členem souboru Tichá opera a mezinárodního operního ansámblu Sonotrio.

Hof-Musici jsou souborem hudebníků specializovaných na interpretaci barokní hudby s použitím dobových nástrojů. Německo-latinský název souboru (doslova „Dvorní hudebníci“) vychází z obvyklého označení šlechtických kapel na území bývalé habsburské monarchie v období vrcholného baroka. Na tyto tradice odkazuje nejen mezinárodní složení souboru, ale také jeho repertoár, zaměřený na hudbu italských a vídeňských skladatelů. Hof-Musici se soustavně věnují provádění neznámých skladeb z evropských hudebních archivů v novodobých světových premiérách. Soubor vznikl v Praze v roce 1991 pod názvem Cappella Accademica a brzy se stal jedním z předních interpretů staré hudby v České republice. Zaměření souboru na barokní operu v dobové inscenační praxi vedlo v roce 1995 k zahájení spolupráce s Nadací barokního divadla zámku Český Krumlov. Hof-Musici pravidelně vystupují na koncertech a festivalech doma i v zahraničí (Nantes, Benátky, Göttingen, Liège, Varaždín, Tokio).

Ondřej Macek v dětství studoval hru na klavír a základy skladebných nauk u Františka Kovaříčka. Hru na cembalo a generálbas pak u izraelského cembalisty Shaleva Ad-El, hudební vědu na

Univerzitě Karlově a pak na Masarykově univerzitě v Brně. V roce 1991 založil soubor Cappella Accademica (dnes Hof-Musici), jehož je uměleckým vedoucím. V letech 1996–1999 vyučoval hru continua a komorní hru na Akademii staré hudby při Masarykově univerzitě v Brně, v letech 2008–2011 vedl kurzy barokní hudby na Církevní konzervatoři v Opavě. Od roku 1997 působí na zámku v Českém Krumlově, kde spolupracuje s Nadací barokního divadla při výzkumu v oblasti interpretace barokní opery.

Jana Spáčilová

The oratorio *Sant'Elena al Calvario* by Antonio Caldara (1670–1736), the court composer in Vienna, is a direct remnant of the remarkable tradition of performing oratorios in Brno in the 1720s and 1730s. On 24 March 1736 it was played in the Saint James church by Count Jan Adam Questenberg's court musicians. The Italian poet Pietro Metastasio, the foremost figure of eighteenth-century vocal drama and court poet to the Emperor Charles VI, wrote the libretto. Musically, the oratorio is an excellent example of the Viennese baroque style, which reached its peak in the personality of the Venetian Antonio Caldara.

The subject matter of the oratorio is the finding of Christ's tomb and the instruments of his passion by the Roman Empress Helena in Jerusalem around 326 AD. Saint Helena and Saint Macarius, the bishop of Jerusalem, appear in the oratorio as the protagonists of the historical event; they are joined by the Roman prefect Dracilianus and two representatives of the Christian people: the Roman girl Eudoxia and the Palestinian Eustatius. The quartet that accompanies the Empress in her discovery of the Holy Cross has not been chosen accidentally. The bishop of Jerusalem and the prefect of the Roman province of Judea are present in their capacities as supreme representative of church and secular power respectively, granting

Helena's actions the endorsement of an official mission. The representatives of the humble folk also embody two levels: the Roman Eudoxia, a Christian by birth, stands for the female principle, emotionality, and zealous devotion; the converted Palestinian Eustatius, meanwhile, stands for stability, rationality and the connection of Christianity with the Old Testament tradition. The figure of the Empress then unites the ideal virtues of a Christian sovereign: piety, humility, and unshakeable faith.

POUTNÍ KŘÍŽ

vznikl stejně jako další díla sochaře a kovolitce Pavla Hřebíčka metodou ztraceného vosku. Předloha z vosku se ztrácí při vypálení hliněné formy; do ní je pak vlit roztavený bronz. Symbolika sebeobětování je tak v *Poutním kříži* přítomná v samotném způsobu jeho vzniku. Jako zrno, které dává vyklíčit pozdějšímu klasu. Lupa na *Poutním kříži* představuje naději. Teprve skrze ni je vidět více, skrze oběť je vidět naděje.

Pavel Hřebíček, narozený roku 1958 v Ivančicích, žije a pracuje v nedalekých Ketkovicích. Věnuje se především tvorbě a realizaci vlastních objektů. Metodu ztraceného modelu kombinuje s dalšími technikami a nejčastěji používá bronz a mosaz. Vedle drobných vynalézavých plastik svatých a jiných postav je také autorem *Piety* v kostnici kostela sv. Jakuba v Brně.

Like other works of sculptor and founder Pavel Hřebíček, the *Pilgrimage Crucifix* was created using the lost-wax method. The wax model disappears during the burning of the clay form, into which molten bronze is then poured. Symbolism of self-sacrifice is therefore present in the *Pilgrimage Crucifix* in the very manner of its creation. Like a grain from which an ear of wheat germinates. The magnifying glass on the *Pilgrimage Crucifix* represents hope: it is only through the glass that we can see more; through sacrifice hope becomes visible.

Born in 1958 in Ivančice, Pavel Hřebíček lives and works in the nearby Ketkovice. He dedicates himself above all to the creation and realization of his own objects. Combining the lost-wax method with other techniques, he most often uses bronze and brass. In addition to his small ingenious sculptures of saints and other figures, he created the *Pietà* in the Ossuary of St James' Church in Brno.

**VELIKONOCE NA KONCI 16. STOLETÍ
EASTER IN THE LATE SIXTEENTH
CENTURY**

ALESSANDRO OROLOGIO

Intrada a 6

MARCIN LEOPOLITA

Missa paschalis: Kyrie – Gloria

JACOBUS HANDL GALLUS

Alleluia. In resurrectione tua Christe a 8

MARCIN LEOPOLITA

Missa paschalis: Credo

JACOBUS HANDL GALLUS

Haec est dies a 8 aequales

MARCIN LEOPOLITA

Missa paschalis: Sanctus – Benedictus

JACOBUS HANDL GALLUS

Quo mihi crude dolor a 8 echo

MARCIN LEOPOLITA

Missa paschalis: Agnus Dei

JACOBUS HANDL GALLUS

Christus surrexit a 6

SALOMONE ROSSI

Sonata in dialogo detta la Viena

JACOBUS HANDL GALLUS

**Alleluia, Cantate Domino canticum
novum a 12**

JAN SIXT Z LERCHENFELSU

Te Deum laudamus a 4

Vokální soubor / Vocal ensemble

Cappella Mariana**Barbora Sojková, Daniela Čermáková****Vojtěch Semerád, Tomáš Lajtkep,****Tomáš Král, Jaromír Nosek**

umělecký vedoucí / artistic director

Vojtěch Semerád**Pablo Kornfeld** varhanní positiv /

positive organ

Soubor renesančních dechových nástrojů /

Renaissance wind ensemble

Capella Ornamentata**Richard Šeda, Miroslav Kůzl** cinky / zinks**Gerhard Schneider** altový trombon /
alto trombone**Pavel Novotný, Ondřej Sokol**

tenorové trombony / tenor trombones

Bernhard Rainer basový trombon /
bass trombone

umělecký vedoucí / artistic director

Richard Šeda*Cappella Mariana*

Osudy **Jacoba Handla Galla** (1550–1591), který pocházel z Kraňska v dnešním Slovinsku, mohou být do určité míry chápány jako typický příklad kariéry chrámového hudebníka pozdní renesance. Od útlého mládí působil jako zpěvák v rakouských kláštřích, především u benediktinů v Melku a poté pravděpodobně ve vídeňské dvorní kapele. Po odchodu z Vídně (nejspíše roku 1574) se následujících šest let pohyboval po Čechách, Moravě i Slezsku, využíval a dále rozvíjel četné kontakty s vysokým klérem – opaty, kanovníky a biskupy, které vyústily ve jmenování do funkce kapelníka olomouckého biskupa v roce 1580.

Především klášterní prostředí mělo výrazné univerzální charakter, zemské hranice znamenaly jen málo. Co se Moravy týče, získal Handl cenné kontakty s premonstrátskými kláštéry v Louce u Znojma a v Zábrdovicích u Brna. Ve srovnání s významem Slezska a zejména jeho hlavního města Vratislavi se Brno může v Handlově kariéře jevit jako nedůležitá lokalita. Připustíme-li ovšem

určitou míru spekulací, pak se Handl mohl v Brně objevit ještě jako zpěvák melckého kláštera v doprovodu císaře Maxmiliána II. roku 1567 na jeho cestě mezi Vídní, Opavou a Prahou. Handl se později zmiňuje o olomouckém biskupovi Vilému Prusinovském (†1572), kterého musel osobně poznat jako hudbymilovného preláta. Právě biskup Prusinovský byl jedním z hlavních hostitelů císaře při zmíněné holdovací cestě. S Brnem jsou spojeny počátky kariéry pozdějšího olomouckého biskupa Stanislava Pavlovského. Ten se s Handlem setkal nejpozději v roce 1579; hned po svém zvolení olomouckým biskupem totiž navštívil zábrdovický klášter. Pohotový skladatel k této příležitosti vydal tiskem sedmihlasé oslavné moteto.

Právě k premonstrátskému klášteru v Zábrdovicích se váže několik zmínek v Handlových tiscích. Báseň Jana Jergera, pozdějšího sekretáře biskupa Pavlovského, věnovaná přímo Handlovi v úvodním svazku jeho mší, se dotýká společně stráveného odpočinku během letních měsíců roku 1579

v zábrdovickém klášteře. Tehdejšímu představenému kláštera v Zábrdovicích Handl věnoval třetí svazek zmíněné sbírky mší. Opat Caspar Schönauer je v předmluvě vyličen jako skladatelův nejmilejší patron, v hudbě vzdělaný, s výborným vkusem, který jej podporoval nejen materiálně, ale také morálně ve vydávání dalších skladeb.

Během svého působení ve funkci kapelníka olomouckého biskupa Handl pracoval na svém monumentálním díle s názvem *Opus musicum harmoniarum*. Sbírka obsahovala celkem 374 čtyř- až dvacetičtyřhlasých motet pro svátky celého církevního roku. Tiskem začala vycházet až po jeho přesídlení do Prahy roku 1585, vyšla ve čtyřech knihách v rozmezí let 1586–1590. Handl se v Praze nestal členem císařské kapely, ačkoli s některými jejími členy byl prokazatelně v přátelském kontaktu. Působil jako ředitel kůru malého kostela sv. Jana V Břehu na Starém Městě pražském.

Spojitost Handla s Brnem a Zábrdovicemi tak zůstává nutně v rovině domněnek. Handl však byl nepochybně jedním z neplodnějších a uznávaných středoevropských skladatelů. Vedle dokonalého kontrapunktického umění využíval tehdy poměrně nový vícesborový styl po vzoru benátských skladatelů. Sbor obvykle rozdělil na dvě skupiny po čtyřech hlasech a tyto skupiny si pak střídavě odpovídaly, případně se v některých pasážích prolínaly. Jako dokonalý znalec latinského jazyka věnoval obzvláštní péči textu, který zohledňoval v rovině sazby, rétoriky (využití řečnických figur) a zvukomalby.

Co se týče provozovací praxe, ideální návod poskytuje sám skladatel, když v předmluvě k *Opus musicum* uklidňuje hudebníky, vyděšené velkým počtem hlasů (osm a více), které jsou v řadě jeho skladeb předepsány. V každém městě jsou přece věšní hudebníci, v každém kostele varhaník, píše Handl, kteří se mohou podílet na provedení. Užiti dechových nástrojů, především cinků a trombonů spolu s varhanami bylo v chrámové hudbě druhé poloviny 16. století běžné a Handl bezpochyby počítal s proměnlivostí této instrumentace, která jeho skladbám dodala potřebnou pestrost a lesk.

V dnešním programu jsou zařazena Handlova moteta pro velikonoční období. Většina z nich je určena pro dva čtyřhlasé sbory, které umožňují nejruznější kombinace hlasů a nástrojů. Moteto *Haec est dies* je sice také předepsáno pro dva sbory, ale pouze pro mužské hlasy. Tato sazba, nazývaná *ad aequales*, se objevuje nejčastěji v prostředí literátských bratrstev, které mohl mít autor na mysli i v této skladbě. Výrazně polyfonní charakter má třídílné moteto *Christus surrexit*. Především v horním hlase zde skladatel užívá melodii stejnojmenné velikonoční písně (známé v češtině jako *Buoh všemohúci*), v úvodní části se objevují též náznaky vícesborovosti v užití bloků vzájemně si odpovídajících nižších a vyšších hlasů. Krátký střední díl, určený pouze čtyřem hlasům, charakterizuje absence basu. Závěrečný díl zní opět v plné šestihlasé sazbě s melismatickým aleluja, v samotném závěru však zaznívá – jako v původní písni i ve všech předchozích dílech – opět zvolání *Kyrie eleison* (Pane, smiluj se). Dvojsborové moteto *Quo mihi crude dolor* je autorem označeno také jako rozprava (Marie) Magdalény s Kristem na způsob echa. Mariiny nářky, přednášené prvním sborem, se v druhém sboru na způsob krátkého echa proměňují v nadějně odpovědi naznačující Kristovo vzkříšení (místo clamor/nářek tak ozvěna například vrací slovo amor/láska). Žalm 96 *Alleluia. Cantate Domino canticum novum* (Zpívejte Hospodinu novou píseň) Handl zhudebnil jako trojsborové moteto pro celkem dvanáct hlasů s poměrně rychlým střídáním jednotlivých sborů, ale také se střední částí v trojdobém metru.

Osnovou koncertu je velikonoční mše polského skladatele **Marcina ze Lvova**, zvaného též **Leopolita**. O skladateli samotném je známo jen velmi málo, předpokládá se, že zemřel v roce 1589. Jeho pětihlasá *Missa paschalis* je prvním známým zhudebněním celého mešního ordinaria v polských hudebních dějinách. Počtem hlasů i způsobem vedení jednotlivých hlasů odpovídá jeho mše stylu slavných vlámských skladatelů Jacoba Clementa non Papa nebo Nicolase Gomberta. Mše je vystavěna na melodiích čtyř polských písní

Capella Ornamentata

o Kristově zmrtvýchvstání (včetně nápěvu *Buoh všemohúci*). Nápěv první velikonoční písně je užit v začátcích všech částí ordinaria, v úplnosti ji cituje tenor v části *Gloria*. Také ostatní písně jsou využity nejen fragmentárně, ale v úplnosti zaznívají buď v tenorovém či sopránovém hlase. Ve shodě se starší franko-vlámskou tradicí se v závěrečné části *Agnus Dei* rozšiřuje na celkový počet šest hlasů přidáním druhého sopránu.

Během bohoslužby se běžně uplatňovaly také samostatné instrumentální kusy, ať už ve smyslu slavnostních intrád (vstup) nebo sonát k části mše zvané pozdvihování. V programu je proto zařazena *Intráda* pro šest hlasů rudolfinského trubače a pozdějšího vicekapelníka **Alessandra Orologia** (cca 1550–1633) a sonáta mantovského skladatele **Salomona Rossiho** (cca 1570–1630), v níž si za doprovodu continua vzájemně odpovídají dva cinky.

Na dvoře Rudolfa II. působil také **Jan Sixt z Lerchenfelsu** (cca 1570–1629), původně mezi chlapeckými zpěváky. V prostředí rudolfinské kapely údajně v roce 1590 vzniklo Sixtovo *Te Deum laudamus*, střídající čtyřhlasou sazbu s chorálně zpívanými sudými slokami hymnu. Vícehlasé liché sloky se od původní volné imitace s citací chorálního nápěvu v tenoru posouvají postupně k akordické sazbě, v níž už původní nápěv nelze vystopovat. Všechny dochované Sixtovy skladby pocházejí z jediného tisku, vydaného roku 1626 vlastním nákladem. S tímto dlouhým časovým odstupem sám autor tuto skladbu popisuje snad v příznačném duchu autorské skromnosti, s vědomím školního charakteru kompozice, ale snad také s vědomím výrazného stylového přelomu na rozhraní 16. a 17. století: „Pokud by se někomu zdálo, že *artificium* (uměleckost) hymnu je méně dokonalá, musí to připsat té době, která postupovala jednoduchým způsobem, širokou cestou a obvyklou stezkou...“. Někdy v době

kompozice *Te Deum* Sixt načas opustil císařskou kapelu a zahájil svá studia, nejdříve u pražských, posléze u olomouckých jezuitů. Pro své zkušenosti se v Olomouci stal také ředitelem kůru jezuitského kostela. U příležitosti jeho magisterských promócí v roce 1597 vyšel v Olomouci oslavný tisk, který zdůrazňoval Sixtovo renomé výjimečného hudebníka. Oslavná latinská báseň obsahuje pasáž, zmiňující pozoruhodnou řadu skladatelů. Vedle titánů minulých generací (Josquin, Clemens, Vaet, Lasso, Palestrina, Wert) zde figurují především hudebníci pražské císařské kapely, úplně na konci (tedy na čestném místě seznamu) je pak uveden Jacobus Handl Gallus. Po studiích se Sixt stal ještě načas altistou císařské kapely, ale záhy pokračoval v církevní kariéře a v roce 1617 se stal proboštem v Litoměřicích. Právě tento úřad mu nejspíše zajistil dostatek prostředků, aby všechna svá hudební díla vydal ve zmíněném tisku, věnovaném císaři Ferdinandovi II.

Komorní vokální soubor **Cappella Mariana** se specializuje na interpretaci středověkého vícehlasu, renesanční polyfonie a vokálních děl raného baroka. Vznikl v roce 2008 a jako jeden z mála domácích vokálních souborů se zaměřuje na uvádění pozapomenutých děl vrcholné vokální polyfonie z oblasti italské, vlámské či anglické renesance, a to obvykle v sólovém obsazení. Členy souboru jsou mezinárodně renomovaní pěvci, kteří pravidelně spolupracují se souborem Collegium Marianum a vystupují na prestižních evropských festivalech. V roce 2012 ansámbl vydal svou profilovou nahrávku pod názvem *Sacrum et Profanum*.

Soubor působí pod uměleckým vedením **Vojtěcha Semeráda**, který po ukončení studií na Univerzitě Karlově v Praze a Conservatoire national supérieur v Paříži pokračuje na papežském institutu Musica Sacra v Římě a dále si prohlubuje studium od gregoriánského chorálu až po renesanční polyfonii.

Soubor **Capella Ornamentata** založil v roce 2007 hráč na cink Richard Šeda. Hlavním posláním ansámblu je autentická interpretace převážně duchovní hudby 16. a 17. století a prezentace zatím méně známých dechových nástrojů, jako jsou cink, barokní pozoun, dulcián a další.

Richard Šeda se po ukončení studia na konzervatoři začal zajímat o historicky poučenou interpretaci staré hudby na zobcové flétny a později na cink. Své studium pak rozšířil na interpretačních kurzech v Praze a ve Francii u cinkenistky Judith Pacquier. Působí v mnoha domácích i zahraničních seskupeních staré hudby a je dramaturgem barokního festivalu Dačické barokní dny. Pedagogicky je činný při ZUŠ v Dačicích a soukromě vyučuje cink na hudebních dílnách převážně v Praze.

Vladimír Mañas

Two leading Czech ensembles focusing on music of the sixteenth and seventeenth centuries, the vocal company Cappella Mariana and the wind consort Capella Ornamentata, will join forces for rarely performed Easter motets by Jacobus Handl Gallus (1550, Slovenia–1591, Prague). The combination of voices, zinks and trombones with positive organ corresponds to the practice invited by the author himself in the introduction to his monumental collection *Opus musicum*. From another introduction to his works it emerges that in 1579 Handl Gallus spent several agreeable months in the Premonstratensian monastery in Zábřovice near Brno. Soon thereafter he entered the services of the Bishop of Olomouc as *Kappelmeister*. A selection of six- and twelve-voice motets will be sung, including a remarkable work for two choruses, described as a conversation between Mary Magdalene and Christ in the form of an echo. The main piece in this Easter concert will be the five-voice *Missa paschalis* by the Polish composer Marcin Leopolda (†1589) and the programme will be completed by two instrumental compositions by Alessandro Orologio and Salomone Rossi.

Velikonoční moteta

Alleluia. In resurrectione tua Christe
Aleluja. Z tvého vzkříšení, Kriste,
se raduje nebe i země, aleluja.
Pán vstal z hrobu,
ten, který pro nás visel na dřevě kříže, aleluja.
Zaradovali se učedníci, aleluja, když uviděli Pána, aleluja.

Haec est dies
Toto je den, který učinil Pán.
Jásejme a radujme se z něho, aleluja.

Quo mihi crude dolor
[Rozmluva Marie Magdaleny s Kristem na způsob *echa*]
[Marie Magdalena]: Krutá bolesti,
proč mne ovládáš, necháváš v obavách?
[Kristus v podobě ozvěny]:
Máš strach?
Proč bych se bála, vždyť nárek mne stravuje.
Miluje?
Stravuje.
Miluje!
To mne láska szírá?
Čí to odpověď? Od koho?
Od milého.
Copak bylo ženichovi mému žití znovu dáno?
Ano, ano.
Ach, je konec nadějí, když ozvěna jen vrací slova,
která někdo vyslovil?
Toť omyl.
Tedy ten, kterého mé zkroušené srdce oplakává, zde se nachází?
Přichází.
Copak bys slyšel mé vzdychání zavřen v hrobě?
Vždyť odpovídám tobě.
Ale kdo ten kámen odnese?
Stane se.
Jistě se tak stane, vcházím – ale kde jsi, Kriste milý?
Poček chvíli.
Ty přede mnou utíkáš? Jaké končiny tě ukryly?
Ještě chvíli.
Dost čekání! Nade mnou zkroušenou se smiluj,

Pane.
Kdo žádá, dostane.
Nestojím o dary, když se s tebou neshledám.
Spěchám.
Proč spěchat, když tebe tu není?
Strpení.
Můj živote, pomoz ubohé.
Jsem u tebe.

Nejsladší Ježíši, jak mne tvá smrt zarmoutila.
Jak mou mysl zkormoutila.
Však zastavil se již proud slz mých,
všechna bolest pominula.
S tvým návratem, Kriste, se má radost vrátila.

Mám zvěstovat tvým učedníkům, co událo se dnes ráno?
Ano.
Běžím, tu sladkou útěchu nesu všem.
Amen.

Christus surrexit
Kristus vstal z mrtvých, vzal na sebe naše hříchy.
Ty, které zde miloval, na nebe k sobě vzal.
Pane, smiluj se.
Kdyby z mrtvých nevstal, celý svět by zhynul.
Radujme se dnes, písně radostné pějme.
Pane, smiluj se.
Aleluja, chvalme tě dnes písněmi radosti.
Pane, smiluj se.

Alleluia, Cantate Domino canticum novum
Aleluja, zpívejte Pánu novou píseň.
Jásej Bohu celá země, aleluja.
Služte Pánu s radostí, aleluja.
Zpívejte, radujte se, pějte mu žalmy.
Vyvyšujte krále králů a hymny zpívejte Bohu, aleluja.

překlad *Helena a Vladimír Maňasovi*

Missa paschalis

Kyrie

Pane, smiluj se.
Kriste, smiluj se.
Pane, smiluj se.

Gloria

Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem
dobré vůle. Chválíme tě. Velebíme tě. Klaníme se ti.
Oslavujeme tě. Vzdáváme ti díky pro tvou velikou
slávu. Pane a Bože, nebeský Králi, Bože,
Otče všemohoucí. Pane, jednorozený Synu, Ježíši
Kriste. Pane a Bože, Beránku Boží, Synu Otce.
Ty, který snímáš hříchy světa, smiluj se nad námi;
ty, který snímáš hříchy světa, přijmi naše prosby.
Ty, který sedíš po pravici Otce, smiluj se nad námi.
Neboť ty jediný jsi Svatý, ty jediný jsi Pán,
ty jediný jsi Svrchovaný, Ježíši Kriste,
se svatým Duchem, ve slávě Boha Otce.
Amen.

Credo

Věřím v jednoho Boha, Otce všemohoucího,
Stvořitele nebe i země, všeho viditelného
i neviditelného. Věřím v jednoho Pána Ježíše
Krista, jednorozeného Syna Božího, který se zrodil
z Otce přede všemi věky: Bůh z Boha,
Světlo ze Světla, pravý Bůh z pravého Boha,
zrozený, nestvořený, jedné podstaty s Otcem:
skrže něho všechno je stvořeno.
On pro nás lidi a pro naši spásu sestoupil z nebe.
Skrze Ducha svatého přijal tělo z Marie Panny
a stal se člověkem. Byl za nás ukřižován,
za dnů Poncia Piláta byl umučen a pohřben.
Třetího dne vstal z mrtvých podle Písma.
Vstoupil do nebe, sedí po pravici Otce.
A znovu přijde ve slávě soudit živé i mrtvé
a jeho království bude bez konce.
Věřím v Ducha svatého, Pána a dárce života,
který z Otce i Syna vychází, s Otcem i Synem
je zároveň uctíván a mluvil ústy proroků.
Věřím v jednu svatou, všeobecnou,
apoštolskou církev.
Vyznávám jeden křest na odpuštění hříchů.

Očekávám vzkříšení mrtvých
a život budoucího věku.
Amen

Sanctus

Svatý, Svatý, Svatý, Pán, Bůh zástupů.
Nebe i země jsou plny tvé slávy.
Hosana na výsostech.

Benedictus

Požehnaný, jenž přichází ve jménu Páně.
Hosana na výsostech.

Agnus Dei

Beránku Boží, který snímáš hříchy světa,
smiluj se nad námi.
Beránku Boží, který snímáš hříchy světa,
smiluj se nad námi.
Beránku Boží, který snímáš hříchy světa,
daruj nám pokoj.

Te Deum laudamus

Bože, tebe chválíme, tebe, Pane, velebíme.
Tebe, věčný Otče, oslavuje celá země.
Všichni andělé, všechny mocné nebeské zástupy,
cherubové i serafové bez ustání volají:
Svatý, Svatý, Svatý, Pán, Bůh zástupů.
Plná jsou nebesa i země tvé vznešené slávy.

Oslavuje tě sbor tvých apoštolů,
chválí tě velký počet proroků,
vydává o tobě svědectví zástup mučedníků
a po celém světě vyznává tě tvá církev:
neskonale velebný, všemohoucí Otče,
úctyhodný Synu Boží, pravý a jediný,
božský Utěšiteli, Duchu svatý.

Kriste, Králi slávy,
tys od věků Syn Boha Otce:
abys člověka vykoupil, stal ses člověkem
a narodil ses z Panny;
zlomil jsi osten smrti

a otevřel věřícím nebe;
sedíš po Otcově pravici a máš účast na jeho slávě.

Věříme, že přijdeš soudit,
a proto tě prosíme: přispěj na pomoc svým
služebníkům,
vždyť jsi je vykoupil svou předrahou krví;
dej, ať se radují s tvými svatými ve věčné slávě.
Zachraň, Pane, svůj lid, žehnej svému dědictví,
veď ho a stále pozvedej.

Každý den tě budeme velebit
a chválit tvé jméno po všechny věky.
Pomáhej nám i dnes,
ať se nedostaneme do područí hříchu.
Smiluj se nad námi, Pane, smiluj se nad námi.
Ať spočine na nás tvé milosrdenství,
jak doufáme v tebe.
Pane, k tobě se utíkáme,
ať nejsme zahanbeni navěky.

SRBSKÁ ORTODOXNÍ LITURGIE SERBIAN ORTHODOX LITURGY

ALEKSANDAR GAVANSKI

Oče náš (Otče náš)

sólo: Magda Skračić

ANONYM (Svatá Hora)

Slavite Gospoda

(Chvalte Hospodina, žalm 135)

STEVAN STOJANOVIĆ MOKRÁNJAC

Liturgija Sv. Jovana Zlatoustog

(Liturgie sv. Jana Zlatoústého)

jektenija sólo: **Aleksandar Novaković**

KORNELIJE STANKOVIĆ

Oktoich:

Gospodi vozvah II hlasu –

Da ispravujsja molitva moja II hlasu

(Osmihlasník:

Hospodine, k Tobě volám 2. hlasu –

Ať se pozdvihne moje modlitba 2. hlasu)

KOSTA MANOJLOVIĆ

Tebe pojem (Tobě zpívám)

STEVAN HRISTIĆ

Svjati Bože (Svatý Bože)

MIODRAG GOVEDARICA

Suguba jektenija

(Zdvojnásobená jektenija)

jektenija sólo:

Aleksandar Novaković a Nikola Dorić

Tjelo Hristovo (Tělo Kristovo)

VOJISLAV SIMIĆ

Skazi mi, Gospodi

(Řekni mi, Hospodine)

VLADIMIR MILOSAVLJEVIĆ

Molitva Davidova (Modlitba Davidova)

sólo: **Jasmina Stojković**

GEORGIJE MAKSIMOVIĆ

Krestu Tvojemu (Kříži Tvému)

sólo: **Boris Babik**

Bělehradský komorní sbor /

Belgrade Chamber Choir

sbormistr / choirmaster **Vladimir Marković**

Bělehradský komorní sbor / Belgrade Chamber Choir

Program Bělehradského komorního sboru pro Velikonoční festival duchovní hudby Brno zahrnuje výlučně srbské duchovní skladby posledních tří století.

Koncert otevírá skladba **Aleksandara Gavanského** (1901–1972), zhudebnění ústřední křesťanské modlitby *Otče náš*, vytvořené jednoduchou technikou pro sbor a sólový hlas. Přestože je v hudebně-technickém smyslu jednoduchá, vyznačuje ji síla lásky, plnost a rozhodnost, charakteristiky, se kterými se často setkáváme v pravoslavné hudbě.

Následuje krásný srbský nářev na text žalmu č. 135 *Chvalte Hospodina* od neznámého autora. Jde o jednohlasou praxi, pěstovanou na Svaté Hoře v Řecku, především v klášteře Chilandar. Na koncertě zazní tento nářev v úpravě pro smíšený sbor. Do začátku 19. století byl v Srbsku církevní zpěv jednohlasý a vyvíjel se souběžně s církevním zpěvem byzantským (řeckým). Až od začátku

19. století se v srbské pravoslavné církvi uplatňuje také vícehlasá homofonní technika; ta však tradiční jednohlasý církevní zpěv nikdy zcela nenahradila.

S rozvojem národního obrození v průběhu 19. století se většina srbských skladatelů a hudebníků vzdělávala v západní Evropě a po návratu do vlasti usilovala získané znalosti uplatnit v domácí hudební tvorbě. Mezi nejdůležitější tvůrce patří **Stevan Stojanović Mokranjac** (1856–1914) a **Kornelije Stanković** (1831–1865), jejichž skladby jsou považovány za perly srbské sborové hudby. Zvláštní místo zaujímá jejich hudba duchovní a liturgická, která se běžně provádí během bohoslužeb i v současném Srbsku. Mokranjac i Stanković působili ve stejném období, a tak si byli navzájem také důležitými konkurenty zejména na poli duchovní tvorby.

Již od středověku pronikaly do srbského jednohlasého církevního zpěvu lidové prvky a ten se tak vzdaloval čím dál tím víc od původního byzantského stylu. To vedlo k potřebě zapsat jej

(srbské církevní *pojanje*) do moderní evropské notace. Melodie byly zapisovány v mnoha chrámech v různých oblastech Srbska, poté započal proces úpravy těchto melodií do vícehlasé podoby pro smíšené a mužské sbory. Tímto způsobem vznikla Mokráncova *Liturgie sv. Jana Zlatoustého* v roce 1895, která zazní ve zkrácené koncertní podobě. Potom následují první dvě části *Osmihlasníku* druhého hlasu, které byly zaznamenány a zhudebněny Kornelijem Stankovićem v letech 1855–1857. *Osmihlasník* (Oktoich) je sbírka písní věnovaných vzkříšení Krista, které jsou uspořádány do osmi hlasů (modů). Každý hlas (modus) v osmihlasníku je založen na svých melodických formulích, které byly použity jako model pro skládání. Písně z určitého hlasu se zpívají v průběhu jednoho týdne, série osmi týdnů mají název *stolp*. Celý *Osmihlasník* vyšel ve třech částech sborníku pod názvem *Pravoslavný církevní zpěv srbského národa* v letech 1862–1864.

Větší popularitu si už ve své době získaly skladby Stevana Mokráncje, a to i proto, že byly oficiálně přijaty srbskou církví. V žádném případě bychom neměli zapomínat na Kornelije Stankoviće, který také zanechal velký počet vynikajících skladeb. Nejdůležitějšími sborníky obou těchto skladatelů, sborníků, muzikologů a hudebních pedagogů jsou *Liturgie* a *Osmihlasníky*: v nich ubránili srbskou církevní hudbu před dalšími proměnami tím, že ji písemně fixovali. Množství lidových prvků v jejich skladbách svědčí o jejich snaze dát srbské církevní hudbě národní ráz. Umění stylizace těchto lidových rysů a způsob harmonizace umocňují její archaický dojem a zároveň slovanský charakter. Použitím polyfonní techniky pak dokázali (zejména Mokráncj a ve své *Liturgii*) zvýraznit melodickou linii každého hlasu.

Kosta Manojlović (1890–1949) byl dirigentem, hudebním pedagogem, organizátorem a etnomuzikologem; jako skladatel se věnoval zejména vokální tvorbě a svým působením navázal zejména na činnost Mokráncjovu. Jeho skladba *Tobě zpíváme* je charakteristická tím, že zachovává tradiční hudební styl 19. století (aby byla církevně

přijatelná) a zároveň volněji zachází s novodobou harmonií. Od stejnojmenné skladby (*Tebe pojem*) z Mokráncjovy *Liturgie* se liší náladou a charakterem.

Hymnus *Svatý Bože* je stálou součástí liturgie a také jedním z nejčastěji uváděných děl *Stevana Hristiće*; v repertoáru ho má skoro každý chrámový sbor v Srbsku. Jako skladatel byl hudební pedagog a dirigent Hristić představitelem pozdněromantického stylu srbské duchovní hudby z první půle dvacátého století.

Miodrag Govedarica (1950) píše výhradně sborovou duchovní hudbu, kterou skládá ve tradičním stylu, což přispělo k tomu, že se jeho skladby vyskytují v repertoáru většiny srbských chrámových sborů. Jeho poměrně nové dílo *Zdvojnásobená jektenija* (rozuměj *litanie*) poprvé zaznělo v nastudování Bělehradského komorního sboru v roce 2011. Dnes už velmi populární *Tělo Kristovo* napsal k obřadu svatého přijímání jako součástí liturgie.

Modlitba Davidova je napsaná v tradičním stylu, ale specifická svou strukturou a ténbrem; má velmi silný emotivní náboj. Je jednou z nejuváděnějších skladeb *Vladimira Milosavljeviće* (1951) – nechybí ani v repertoáru cizích sborů. Jako dirigent několika pravoslavných sborů působících hlavně v Německu je Milosavljević úspěšným propagátorem srbské duchovní hudby v zahraničí.

Na koncertě také zaznějí ještě další dvě soudobá díla, *Řekni mi, Hospodine* Vojislava Simiće (1924) a *Kříží Tvému* Georgije Maksimoviće (1929–2014). Oba skladatelé se věnovali především sborové tvorbě, ve které se soustředili na zvýraznění dynamických gradací a zvukových ténbrů. Tento přístup připomíná ruskou sborovou školu.

Bělehradský komorní sbor (BKS) byl založen v roce 1996 jako profesionální soubor. Již ve svých prvních vystoupeních (Festival sborů mezi freskami, koncert k založení Duchovní akademie v klášteře Studenica) ukázal svůj velký potenciál a zařadil se mezi nej kvalitnější ansámby v zemi.

Sbor se od samého začátku věnoval nejen repertoáru tradiční duchovní hudby, ale také moderní hudbě 20. století. Už v roce 1997 se zúčastnil festivalu BEMUS, na kterém provedl multimediální dílo *Sazvežďa* (Souhvězdí) současného skladatele Vladana Radovanoviće, který pak v roce 1998 získal cenu na Mezinárodním pódiu skladatelů. BKS se také pravidelně účastní známých festivalů, jako jsou *Mokráncjovi dani* (Mokráncjovy dny), jeden z nejprestižnějších festivalů duchovní hudby v Srbsku. Vystoupil také na zahájení festivalu BELEF (Bělehradský letní festival) spolu s francouzským Triem Janka Niloviće a srbským radiotelevizním Big Bandem (RTS). V roce 2009 byl poctěn nabídkou na provedení a následnou realizaci prvního koncertu v Kryptě patriarchy ve velkolepém, stále budovaném chrámu svatého Sávy v Bělehradě.

Jako výjimečně kvalitní ansámbl vystoupil Bělehradský komorní sbor také na mnoha koncertech v zahraničí. Mezi nejdůležitější patří koncerty na proslulém Moskevském velikonočním festivalu (BKS byl v roce 2004 prvním srbským ansámblem, který tam byl pozván), koncert v Aténách v rámci Serbiartu – dnů srbské kultury v hlavním městě Řecka, řada koncertů v Bělorusku, koncert na Berlínském jazzovém festivalu v roce 1998 a dále koncerty v Maďarsku, Černé Hoře, Bosně a Hercegovině atd.

Sbor má v repertoáru velký počet skladeb duchovní hudby, vokálních a vokálně instrumentálních děl západoevropských jakož i děl současných skladatelů.

Vladimir Marković je sborníkem Bělehradského komorního sboru od jeho založení v roce 1996. V roce 1979 úspěšně absolvoval Fakultu hudebních umění v Bělehradě. Během čtyřiceti pěti let své dosavadní umělecké kariéry dosáhl mnoha významných výsledků v několika oblastech: v 80. a 90. letech se věnoval hudbě období Ars Nova a renesance jako instrumentalista a vokální sólista, ve stejné době zpíval jako sólista sboru Branko Krsmanović a jako člen profesionálního sboru

Vladimir Marković

Srbské televize a rozhlasu RTS; působil také jako autor, aranžér a dirigent v oblasti popu. Od roku 1986 píše také filmovou hudbu pro televizi a divadlo.

Djordje Miljković

Focusing chiefly on Orthodox sacred music, Belgrade Chamber Choir ranks among the foremost ensembles in Serbia today. Vladimir Marković has been its conductor and artistic director since its foundation in 1996. The Choir has performed in many European countries as well as in the USA and Canada, and has worked alongside many outstanding artists and ensembles.

Presented as an Easter meditation, the lesser-known aspects of Orthodox liturgy will resound from the large organ loft of the Brno cathedral. The choir's programme will introduce works by Serbian composers, spanning from the nineteenth century to the present; the highlight will be Stevan Mokranjac's celebrated *Divine Liturgy of St. John Chrysostom*, sung in a shortened concert performance.

ORIENS: VÝCHODNÍ REFLEXE ORIENS: EASTERN REFLECTION

ANDRZEJ PANUFNIK

Sinfonia sacra (Symfonie č. 3)

Sinfonia sacra (Symphony No. 3)

1. *Tři vize* / Three visions

Vize I / Vision 1 (Maestoso)

Vize II / Vision 2 (Larghetto)

Vize III / Vision 3 (Allegro assai)

2. *Hymnus* / Hymn (Andante sostenuto – Maestoso)

LEOŠ JANÁČEK

Mša glagolskaja (Glagolská mše)

pro sóla, smíšený sbor, varhany a orchestr
 na staroslověnský mešní text

Glagolitic Mass

for soloists, mixed choir, organ,
 and orchestra

1. Úvod / Introduction

2. *Gospodi pomiluj* / Kyrie

3. Slava / Gloria

4. Věřuji / Credo

5. Svet / Sanctus

6. Agneče božij / Agnus Dei

7. Varhany solo / Organ Solo

8. Intráda / Exodus

Adriana Kohútová soprán / soprano

Michaela Kapustová mezzosoprán /
 mezzo-soprano

Otokar Klein tenor

Richard Novák bas / bass

Petr Kolař varhany / organ

Český filharmonický sbor Brno /

Czech Philharmonic Choir Brno

sbormistr / choirmaster Petr Fiala

Filharmonie Brno /

Brno Philharmonic Orchestra

dirigent / conductor Petr Altrichter

Mezi mnoha jinými si letos připomínáme také sté výročí narození jedné ze stěžejních postav polské hudby 20. století, skladatele, dirigenta a pianisty **Andrzeje Panufnika** (1914–1991), jenž po odchodu z vlasti v roce 1954, zapříčiněném komunistickými represáliemi, proslul zejména jako šéfdirigent Birminghamského symfonického orchestru. Coby skladatel na sebe upozornil už ve třicátých letech kompozičními experimenty, mimo jiné se čtvrttónovou hudbou. Formálně ukázněná a přesto emocionálně naléhavá *Sinfonia sacra* (1964), třetí z jeho deseti symfonií, pochází z období kompoziční zralosti. Sám skladatel ji označil jako hold tisíc let trvající polské státnosti a katolické tradici. Proto je *Sinfonia* založena na prvním známém gregoriánském chorálu v polštině zvaném *Bogurodzica*, jenž ve středověku fungoval nejen jako modlitba k Panně Marii, ale rovněž jako bojová hymna. Skladba konfrontuje a spájí obě hlediska, náboženské a hrdinské, jež jsou charakteristická pro tragické osudy Panufnikovy vlasti, a přetavuje jejich emocionální energii. První věta, nazvaná *Tři vize*, klade oba faktory do příkrého kontrastu: *Vize I* je slavnostním fanfárovým dialogem čtyř trumpet rozmístěných v prostoru, zatímco předivo smyčců ve *Vizi II* vyznívá mysticky kontemplativně; a konfliktní *Vize III* v orchestrálním tutti působí již ryze bojovně. Druhá věta *Hymnus* je srdečně prostou modlitbou k Bohorodičce, spějící od smyčcových harmonií v pianissimu přes stále horlivější vzývání až k vrcholu, rozeznávajícímu melodii *Bogurodzice* v plné podobě.

Kantátově pojatá *Glagolská mše* z roku 1926 je jedním z vrcholných děl pozdního tvůrčího období **Leoše Janáčka** (1854–1928), syntetizujícím jeho zkušenosti z tvorby dřívějších děl, zároveň ovšem představuje širší dobově příznačný kulturní fenomén: je projevem hledání nové, jaksi „náhradní“ zbožnosti v období po první světové válce, v době krize tradiční religiozity, nesené zejména katolickou církví, jež však i přesto zůstávala v prvorepublikovém Československu církví dominantní. Také tvorba tradičně pojaté duchovní hudby v tomto období stagnovala a její umělecké ambice se zmenšovaly, zároveň ale pokračoval Dvořákem započatý

Filharmonie Brno / Brno Philharmonic Orchestra

a zejména právě Janáčkem rozvíjený proces zesvětšování původně církevních žánrů a forem. V případě *Glagolské mše* se jedná, podobně jako u jiných závažných duchovních kantát té doby, o hledání nového uměleckého výrazu tradiční, tedy křesťanské zbožnosti. Zmíněnou tendenci předznamenávají už Janáčkovy předválečné kantáty *Amarus*, *Otčenáš*, a zejména pak *Věčné evangelium*.

Glagolská mše zhudebňuje staroslověnský překlad mešního textu, naprosto se však v rovině formální i obsahově vymyká normám obřadních a koncertních mší; je výrazem Janáčkovy nadšení pro slovanskou myšlenku a snad i jeho svérázné panteistické víry. Autor sám se k inspiračním podnětům vyjádřil následovně: *Vždy vůně vlahých lesů luhačovských – byla kadidlem. Chrám mi rostl v olbřímí velikosti hor a rozklenutého nebe do dalek zamlžených (...). Slyším v tenorovém sólu jakéhos velekněze, v sopránovém dívku-anděla, ve sboru lid náš. Svíce, vysoké jedle v lese a zažehnutý hvězdami; a v obřadu tam kdesi vidinu knížecí sv. Václava. A jazyk věrozvěstů Cyrila*

a Metoděje. Ze skladebného hlediska se jedná o naplnění Janáčkovy „montážního“ hudebního myšlení, spočívajícího ve spojování, a tudíž kvalitativním přehodnocování původně nesourodých hudebních struktur.

Skladba sestává ze tří instrumentálních a pěti vokálně-instrumentálních uzavřených hudebních čísel. Otevírá ji jásavý orchestrální *Úvod* připomínající úvodní větu *Sinfonietty*. Druhá věta je zhudebněním varianty textu mešního *Kyrie*: „*Gospodi, pomiluj – Chrste, pomiluj*.“ Třetí věta je obdobou mešního *Gloria*. Nejrozsáhlejší a dramaticky nejvyklenutější částí je čtvrtá věta, představující vyznání víry (*Credo*); začíná motivem violoncell a kontrabasů, jenž podle Janáčka vyjadřuje „tvrdost víry a přísahy“. Orchestrální mezihra je zase scénou přírodnokresebnou, odkazující na *Příhody lišky Bystroušky*, následovanou však napjatou varhanní mezihrou a sborovými zvoláními o ukřižování a umučení, hlubokým to výrazem soucitu s trpícími. Návrat „*věruju*“ představuje přechod k radostnému sborovému

„Amin“. Svet, šestá věta, stojící na místě *Sanctus*, spěje do radostného „*Osanna*“. Nejlyričtější částí *Glagolské mše* je obdoba *Agnus Dei* – *Agneče božij*. Následující virtuózní postludium sólových varhan je založeno na přísné kontrapunktické formě *passacaglie*. Skladbu uzavírá orchestrální *Intrada*, jež v kontrastu k pochmurně vzrušené předchozí větě přináší hudbu čirého optimismu.

Sopranistka **Adriana Kohůtková** vystudovala zpěv na Vysoké škole múzických umění v Bratislavě. V roce 1993 se stala sólistkou opery Slovenského národního divadla, kde vytvořila mnoho koloraturních rolí světového repertoáru: Konstanci, Donnu Annu, Aminu, Lucii z *Lammermooru*, Gildu, Violettu ad. Později opustila koloraturní obor a zaměřila se spíše na role lyrické a mladodramatické; v této souvislosti zmíníme její kreace Mařenky, Rusalky a Taťany, Čo-Čo-San, Mimi, Markétky, Desdemony, Chrysothemis, Jenůfy, Lišky Bystroušky a Málinky z *Výletů páně Broučkových*. Mezi její brilantní interpretační výkony náleží právě také *Glagolská mše*. V roce 1996 zpívala titulní roli v první CD nahrávce Chabrierovy opery *Gwendoline*, pro gramofonovou společnost HNH International naspívala dvě Respighiho opery.

Sólistka Opery Národního divadla v Praze **Michaela Kapustová** je absolventkou Pražské konzervatoře a mistrovských kurzů u Petera Dvorského. Na Mezinárodní pěvecké soutěži Antonína Dvořáka v roce 2009 získala ocenění v několika kategoriích. Rovněž je laureátkou Ceny Leoše Janáčka (EMCY) a jiných cen. Coby mezzosopranistka debutovala v roli Rosiny v plzeňském Divadle J. K. Tyla. Spolupracovala s různými českými operními domy (Národní divadlo Brno, Jihočeské divadlo České Budějovice, Národní divadlo moravskoslezské v Ostravě) a orchestry (Pražská komorní filharmonie, Talichův komorní orchestr aj.). Za rok 2010 byla Kapustová nominována na Cenu Thálie za roli

Angeliny v Rossiniho *Popelce* (ND Brno). V roce 2012 absolvovala turné ve Velké Británii, o rok později v Japonsku (s pražským ND).

Otokar Klein studoval zpěv v Bratislavě na konzervatoři a poté na VŠMU. Absolvoval četné interpretační kurzy u renomovaných zahraničních vokálních pedagogů. Od roku 1997 působil v bratislavské Komorní opěře a o dva roky později přešel do Opery SND. Mezi jeho nejvýraznější operní postavy patří Don Ottavio, Nemorino, Ramiro, Ernesto, Alfredo, Jeník a Romeo. Mimo Bratislavu pravidelně vystupuje na sousedních i vzdálenějších zahraničních scénách: v Budapešti, Vídní, Curychu, Drážďanech, Nice, Bruselu, Boloni nebo Neapoli. Doposud spolupracoval s mnoha světoznámými dirigenty, jakými jsou např. Daniel Barenboim, Fabio Luisi, Rafael Frühbeck de Burgos, Jerzy Semkow a Ralf Weikert. V současnosti je rovněž vyhledávaným koncertním sólistou.

„Ars longa, vita brevis,“ řekl Seneca. V případě legendárního basisty **Richarda Nováka** (1931), emeritního sólisty opery brněnského Národního divadla, by se však dalo spíše hovořit o dlouhém životě naplněném až po okraj uměním. Mistr absolvoval brněnskou konzervatoř v roce 1955, od roku 1954 účinkoval jako sólista opery v Ostravě. Stálým členem brněnské operní scény se stal v roce 1962, poté co se brněnskému publiku představil už v roce 1960 v roli Kmeta v opěře *Braniboři v Čechách*. Bravurně zvládal široký repertoár, zahrnující především Kecal, Vodníka, Mefistu, Rychtáře, Bartola, Dalanda, Rocca, Faráře a Revírníka z *Příhod lišky Bystroušky* a mnohé jiné. Výrazně se též podílel na uvádění děl brněnské avantgardy 60. let a proslul jako interpret oratorií. Od počátku své kariéry udivoval kombinací znělého hlasu širokého rozsahu, dokonalé pěvecké techniky, intonační jistoty a hereckého projevu. Rovněž hojně vystupoval v zahraničí, natočil více než 20 gramofonových desek a v roce 2001 získal Cenu Thálie za celoživotní mistrovství.

Český filharmonický sbor Brno / Czech Philharmonic Choir Brno

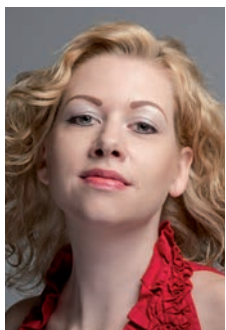
Petr Kolař studoval varhanní hru na brněnské konzervatoři a poté na JAMU u Aleny Veselé. Během studií se aktivně zúčastnil interpretačních kurzů u profesorů Haselböcka, Hellera a Raduleska a úspěšně i několika mezinárodních soutěží (Opava 1986 – 2. cena, Brno 1988 – 2. cena, Pražské jaro 1989 – 3. cena a titul laureáta, Deventer 1991 – 1. cena). Po ukončení studií v roce 1993 začal vyučovat varhanní hru a improvizaci na Oddělení duchovní hudby JAMU v Brně, od roku 2000 vyučuje hru na varhany na Konzervatoři Brno. V letech 1990 až 1997 působil jako ředitel kůru a varhaník v bazilice na Starém Brně. Roku 1998 se stal ředitelem kůru a hlavním varhaníkem brněnské katedrály sv. Petra a Pavla. Ve své profesionální kariéře se aktivně věnuje sborovému zpěvu. V letech 1995–2002 byl sbormistrem zpěvohry Národního divadla Brno. Od roku 2001 vykonává funkci hlavního sbormistra BFS Beseda brněnská. Sólově vystupuje doma i v zahraničí.

Český filharmonický sbor Brno se brzo po svém založení v roce 1990 vypracoval k úrovni a postavení evropské sborové špičky. Spolupracuje se všemi českými a mnoha zahraničními orchestry a dirigenty, je pravidelným hostem předních mezinárodních festivalů a významných koncertů. Natočil řadu CD pro česká i evropská vydavatelství. K jeho posledním úspěchům patří prestižní ocenění „Tokusen“ za live nahrávku Dvořákova *Requiem*, které sboru udělil nejvýznamnější japonský hudební časopis Geijutsu Disc Review.

O tyto úspěchy se zasloužil především zakladatel, hudební ředitel a dirigent sboru **Petr Fiala**. Vystudoval na brněnské konzervatoři klavír, kompozici a dirigování a poté na JAMU kompozici u Jana Kapra. Jako skladatel (je autorem asi sto osmdesáti skladeb) i dirigent je laureátem řady národních i mezinárodních soutěží; působí jako lektor dirigentských kurzů a člen mezinárodních porot.

Adriana Kohútková

Michaela Kapustová

Petr Altrichter absolvoval dirigování a sbormistrovství na JAMU v roce 1978. Během studií, v roce 1976, se zúčastnil soutěže v Besançonu, kde obsadil druhé místo a získal Zvláštní cenu. Jeden z nejvýznamnějších českých dirigentů své generace působil mj. v brněnské filharmonii, v České filharmonii (coby asistent Václava Neumanna), Filharmonii Bohuslava Martinů ve Zlíně, v Komorní filharmonii Pardubice, Symfonickém orchestru hlavního města Prahy FOK (1990–1991 jako šéfdirigent). V letech 1993–2004 byl uměleckým ředitelem a šéfdirigentem Jihozápadní německé filharmonie v Kostnici, od roku 1997 do konce roku 2001 zastával obdobné funkce v Královské liverpolské filharmonii. V letech 2002–2009 stál v čele Filharmonie Brno. Pohostinsky řídil velké orchestry po celém světě a zejména ve Velké Británii hojně propagoval českou hudbu.

Miloš Zapletal

Sinfonia sacra, the third of ten symphonies by the Polish composer and conductor Andrzej Panufnik (1914–1991), is a tribute to the millennium of Polish statehood and catholic tradition. Hence, it is based on the first known Gregorian chant in Polish, *Bogurodzica*, which in the middle ages served not only as a prayer to the Virgin Mary, but also as

Otokar Klein

Richard Novák

a battle hymn. The two aspects – religious and heroic – typical of the tragic fate of Panufnik's homeland, are confronted and fused in the composition, which transmutes their emotional energy.

Glagolitic Mass is one of the pinnacles of Leoš Janáček's (1854–1928) late creative period. It is also representative of a broader cultural phenomenon: the search for new religious expression in the post-World War I period that would substitute for the traditional forms of religiosity now in crisis. Although it sets the Old Slavonic translation of the Mass text to music, in terms of form and content the *Glagolitic Mass* stands completely apart from the standards of ritual and concert Masses; it is expressive of Janáček's fervour for the Slavonic idea, and perhaps also of his idiosyncratic pantheism.

Mša glagolskaja

Gospodi pomiluj

Pane, smiluj se, Kriste, smiluj se!

Slava

Sláva na výsostech Bohu
a na zemi pokoj lidem dobré vůle.
Chválíme tě, velebíme tě,

Petr Kolář

Petr Fiala

klaníme se ti.
Oslavujeme tě, Bože.
Díky veliké Ti vzdáváme pro slávu tvou.
Bože, Otče všemocný,
Pane Bože, Beránku Boží, Synu Otcův!
Ty, který bereš na sebe hříchy světa.
Smiluj se nad námi!
Přijmi modlitby naše. Smiluj se nad námi!
Sedíš po pravici Otce! Smiluj se nad námi!
Jakož ty jsi jediný svatý. Ty jsi jediný Pán.
Ty jsi jediný svrchovaný, Ježíši Kriste.
Ve slávě Boha Otce.
Ty jsi jediný svrchovaný!
Se svatým Duchem, ve slávě Boha Otce.
Amen, amen.

Věřuji

Věřím v jednoho Boha,
Otce všemohoucího, tvůrce nebe i země,
věcí viditelných všem i neviditelných.
Amen, amen.
Věřím! V jednoho Pána Ježíše Krista,
Syna Božího jednorozeného.
Z Otce zrozeného před věky.
Boha z Boha,
světlo ze světla,
z Boha pravého, zrozeného, ne stvořeného,
jedné podstaty s Otcem, skrze něhož všechno jest.
Jenž kvůli nám lidem a kvůli našemu spasení
sestoupil s nebes.

Petr Altrichter

A vtělil se z Ducha svatého do Marie Panny.
Věřím!
Ukřižován za nás, mučen a pohřben byl.
Třetího dne vstal z mrtvých, jak psáno,
vstoupil na nebesa,
sedí na pravici Otce
a opět má přijít se slávou soudit živé i mrtvé;
jehož vládě nebude konce.
Věřím! I v Ducha svatého, Pána a životodárce,
vycházejícího z Otce i Syna.
S Otcem i Synem je zároveň
uctíván i oslavován.
Jenž mluvil skrze proroky.
I v jedinou svatou, obecnou a apoštolskou církev.
Vyznávám jeden křest
na odpuštění hříchů.
A očekávám vzkříšení mrtvých
a život budoucího věku.
Amen, amen.

Svet

Svatý! Hospodin, Bůh zástupů.
Plná jsou nebesa i země slávy tvé!
Blahoslavený, jenž přichází ve jménu Hospodina.
Hosana na výsostech!

Agneče božij

Beránku Boží, smiluj se nad námi!
Beránku Boží, který snímáš hříchy světa!
Smiluj se nad námi!

TEMNÉ HODINKY FESTIVALU FESTIVAL TENEBRAE

Temné hodinky –
vzácnost z pokladu liturgie

Již potřetí se vrací do programu Velikonočního festivalu duchovní hudby připomínka obřadů zvaných temné hodinky, latinsky *tenebrae*. V historii bývaly *tenebrae* stabilní součástí bohoslužeb Svatého týdne. A protože se odbývaly v noci, skládaly se ze tří tzv. nokturnů. Probíhaly ve večerních hodinách Škaredé středy, Zeleného čtvrtku a Velkého pátku a svou náplní vždy předjímaly události následujícího dne.

Tenebrae jako doprovodná část festivalu mají vytvořit prostor jakési večerní hudební meditace, a to díky propojení výjimečného času a zhudebněných textů (lamentace, sponsoria), které do těchto bohoslužeb dříve patřily.

Tenebrae –
gems from the liturgical treasure trove

The *Tenebrae* liturgies appear in the programme of the Easter Festival for the third time. As such, they are a key part of the Festival. Historically, the *Tenebrae* were firmly embedded in the Holy Week services, and as they took place at night they consisted of three nocturns. They were always said in the evenings of Wednesday of the Holy Week, Maundy Thursday and Good Friday, anticipating the events of the following day.

By linking a special time of day with the texts set to music, the *Tenebrae* of the Festival are intended to open up a space for musical meditation on each evening.

21:00 / **kostel Nanebevzetí Panny Marie (u jezuitů)**
9:00pm / **Church of the Assumption of Our Lady (the Jesuit Church)**

16/4 Pravoslavné zpěvy Strastného týdne Orthodox Chants of the Holy Week

ALEKSANDR DMITRIJEVIČ
KASTALSKIJ

**Razbojnika blagorazumnago
Blažen muž**

SERGEJ VASILJEVIČ RACHMANINOV
V molitvach něusypajuščuju Bogorodicu

ANONYM

Strach Tvoj, Gospodi

PAVEL GRIGORJEVIČ ČESNOKOV
O, presladkij i vseščedryj Ijisuse

SERGEJ ZOSIMOVICH TRUBAČOV
Kto ny razlučit ot ljubve Božija

ALEKSEJ FJODOROVICH LVOV
Večeri Tvojeja

PJOTR GRIGORJEVIČ GONČAROV
Krestu Tvojemu

PAVEL GRIGORJEVIČ ČESNOKOV
**Priiditě, ublažim
Razbojnika blagorazumnago**

SERGEJ ZOSIMOVICH TRUBAČOV
**Ježečasnaja molitva světitělja Joasafa
Bělgorodskogo**

mužský pěvecký sbor **Láska opravdivá**
Male choir 'Láska opravdivá'
sbormistr / choirmaster **Jan Špaček**

Duchovní zpěvy pravoslavných křesťanů jsou v tomto večeru propjaty mezi dvěma Razbojniky (lotry na kříži). Po prosebných a žalmových zpěvech v první části následuje repertoár Strastného týdne: Velké

mužský pěvecký sbor *Láska opravdivá*
Male choir 'Láska opravdivá'

středy, Velkého čtvrtku a Velkého pátku. Rozjímání zakončí modlitba svatého biskupa Joasafa Bělgorodského, jež se má opakovat každou hodinu.

Mužský pěvecký sbor *Láska opravdivá* založili v roce 2009 Jaroslav Černocký a Jan Špaček s cílem oživit kdysi bohatou a dnes skomírající tradici interpretace skladeb pro mužský sbor. Na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity funguje toto těleso pod Ústavem hudební vědy a jeho členy jsou studenti brněnských vysokých škol. V současnosti má sbor okolo třiceti stálých členů. Repertoár se specializuje na pravoslavnou duchovní tvorbu, mj. na nápěvy z Podkarpatské Rusi, a na českou sborovou tvorbu 19. a 20. století, především Leoše Janáčka. *Láska opravdivá* je název jednoho z Janáčkových mužských sborů na lidový text a v názvu pěveckého tělesa má symbolizovat repertoárový soulad duchovní hudby a lidové písně.

On this evening the sacred chants of Orthodox Christians stretch out between the two *razboyniki*, the crucified criminals. The pleas and psalms in the first part are followed by the repertory of the Holy Week: Holy Wednesday, Holy Thursday, and Holy Friday. The meditation will conclude with the prayer of Saint Ioasaph, Bishop of Belgorod, which is to be repeated each hour.

TEMNÉ HODINKY FESTIVALU FESTIVAL TENEBRAE

17/4

Svatý týden ve skladbách tří století The Holy Week through the works of three centuries

JACOBUS HANDL GALLUS

Miserere mei Deus
Adoramus te, Jesu Christe
Filiae Jerusalem

EDMUND RUBBRA

Tenebrae
Amicus meus – Judas mercator pessimus –
Unus ex discipulis

PAWEŁ ŁUKASZEWSKI

Responsoria tenebrae
Tenebrae factae sunt
Caligaverunt oculi mei
Recessit pastor noster
O vos omnes
Ecce quomodo moritur iustus

OctOpus Vocalis

umělecký vedoucí / artistic director
Martin Franze

Komorní sbor OctOpus Vocalis, u příležitosti Velikonočního festivalu rozšířený z běžného počtu osmi zpěváků na dvanáct, připravil pro *Tenebrae* na Zelený čtvrtek pašijový program ze skladeb tří autorů tří století. Zazní tři moteta **Jacoba Handla Galla** (1550–1591), výběr z responsorií na Zelený čtvrtek anglického skladatele **Edmunda Rubbry** (1901–1986) a na závěr v české premiéře pašijový cyklus polského skladatele **Pawła Łukaszeowského** (1968). Pět jeho responsorií z Velkého pátku a Bílé soboty uvedl roku 2010 v premiéře britský ansámbl King's Singers.

OctOpus Vocalis je vokální soubor založený bývalými členy Brněnského akademického sboru,

OctOpus Vocalis

kteří se rozhodli dále rozvíjet svoji zálibu v komorní hudbě. Soubor tvoří osm zpěváků, kteří mají dlouholeté zkušenosti s ansámblovým zpěvem, ale i s interpretací sólových partů. Pro potřeby jednotlivých programů je počet vystupujících navyšován jak o zpěváky, tak o instrumentalisty. Členové souboru spolupracují se sborem Janáčkovy opery, vystupují v operních inscenacích NDB, na koncertech a účastní se zahraničních zájezdů. Pro Velikonoční festival již nastudovali např. *Tehillim* Steva Reicha (2013).

Soubor se věnuje jednak interpretaci děl soudobé hudby 20. století, jednak skladbám duchovním, zejména z období renesance. Uměleckým vedoucím je **Martin Franze**.

The Brno-based ensemble OctOpus Vocalis, enlarged for the Easter Festival from eight to twelve singers, has prepared for the Maundy Thursday *Tenebrae* a Passion programme consisting of works of three authors and three centuries. We will hear three motets by **Jacobus Handl Gallus** (1550–1591), a selection from Responsories for Maundy Thursday by the English composer **Edmund Rubbra** (1901–1986) and, to conclude, in what will be the Czech premiere, the Passion cycle by the Polish composer **Paweł Łukaszeowski** (1968). Five of Łukaszeowski responsories for Good Friday and Holy Saturday were premiered in 2010 by the British ensemble King's Singers.

21:00 / **kostel Nanebevzetí Panny Marie** (u jezuitů)
9:00pm / **Church of the Assumption of Our Lady** (the Jesuit Church)

18/4

Arvo Pärt / Tomás Luis de Victoria

TOMÁS LUIS de VICTORIA

Vexilla regis

ARVO PÄRT

Kanon pokajenen: Óda I

TOMÁS LUIS de VICTORIA

Tamquam ad latronem – Tenebrae factae sunt – Animam meam dilectam

ARVO PÄRT

Kanon pokajenen: Óda V

TOMÁS LUIS de VICTORIA

Jesum tradidit impius – Caligaverunt oculi mei – Recessit pastor noster

ARVO PÄRT

Kanon pokajenen: Modlitba po kánonu

Ars Brunensis Chorus

sbormistr / choirmaster **Dan Kalousek**

Večer Velkého pátku rozezněji v podání sboru Ars Brunensis Chorus části z rozsáhlého cyklu *Kanon pokajenen* Arvo Pärta (1935). Kajícíné ódy v církevní slovanštině zhudebnil Pärt v roce 1997. Ve shodě s východní liturgií jsou napsány pro sbor bez nástrojového doprovodu. Zazní také výběr z latinských velkopátečních responsorií **Tomáše Luise de Victoria** (cca 1548–1611), jednoho z nejvýznamnějších skladatelů pozdní renesance.

Smíšený pěvecký sbor **Ars Brunensis Chorus** působí již třicet let. Je ceněn pro svou vysokou uměleckou úroveň, především na poli interpretace hudebních děl z období baroka. Podíli se také na realizacích projektů jiných hudebních žánrů, jakými jsou např. jazz, folklor, muzikál, alternativa apod.

Ars Brunensis Chorus

Koncertuje pravidelně u nás i v cizině, spolupracuje s významnými soubory a umělci, divadly a kulturními institucemi v České republice i v zahraničí; v posledních letech účinkuje také v operních a muzikálových představeních. Podílel se již na více než dvou desítkách CD nahrávek, řadu jeho vystoupení zaznamenal rozhlas i televize. Nahrává scénickou hudbu pro přední divadelní scény a spolupracuje s řadou soudobých autorů, dlouhodobě především s Vladimírem Franzem. V dubnu 2009 uvedl premiéru jeho opery *Údolí suchých kostí*.

Prvním sbormistrem tělesa byl Jan Rozehnal, dále sbor vedli Tomáš Hanus, Stanislav Kummer a Roman Válek. Od roku 2000 je uměleckým vedoucím **Dan Kalousek**.

Parts of Arvo Pärt's (1935) great cycle of 1997 *Kanon pokajenen*, performed by Ars Brunensis Chorus, will resound the evening of Good Friday. Composed a cappella in accordance with Eastern liturgy, the odes of repentance follow the Church Slavonic text. A selection of Good Friday responsories in Latin by **Tomás Luis de Victoria** (ca. 1548–1611), one of the most important late Renaissance composers, will also be sung.

Doprovodné akce / Side events

17/4 19:00 / Janáčkovovo divadlo 7:00pm / Janáček Opera House

Janáčková opera pro festival
Janáček Opera for the Festival

FRANZ SCHUBERT
Offertorium „Intende voci“

GIOACCHINO ROSSINI
Stabat Mater

Pavla Vykopalová soprán / soprano
Terézia Kružliaková mezzosoprán / mezzo-soprano
Otokar Klein tenor
Richard Novák bas / bass

Sbor a orchestr Janáčkovy opery NDB
Choir and Orchestra of the Janáček Opera,
National Theatre Brno
dirigent / conductor Jaroslav Kyzlink

20/4 10:30 / katedrála sv. Petra a Pavla 10:30am / Cathedral of Saint Peter and Saint Paul

Pontifikální mše svatá
Pontifical Holy Mass

ANTONÍN DVOŘÁK
Mše D dur / Mass in D Major

Dómský smíšený sbor Brno
Brno Cathedral Mixed Choir

Brněnský filharmonický sbor Beseda brněnská
Brno Philharmonic Choir 'Beseda brněnská'

Orchestr katedrály sv. Petra a Pavla
Orchestra of the Cathedral of Saint Peter
and Saint Paul

Dagmar Kolařová varhany / organ
dirigent / conductor Petr Kolař

26/4 19:30 / kostel sv. Tomáše 7:30pm / Church of Saint Thomas

Vzkříšení a nanebevstoupení
Resurrection and Ascension

CARL PHILIPP EMANUEL BACH
Die Auferstehung und Himmelfahrt Jesu
(Vzkříšení a nanebevstoupení Ježíše)
The Resurrection and Ascension of Jesu
česká premiéra / Czech premiere

Michaela Šrůmová soprán / soprano
Tomáš Kořínek tenor
Roman Janál baryton / barytone

Czech Ensemble Baroque Orchestra & Choir
dirigent / conductor Roman Válek

ČESKÁ TELEVIZE
PARTNER VÝZNAMNÝCH KULTURNÍCH UDÁLOSTÍ

www.ceskatelevize.cz

Mezinárodní
hudební
festival
Brno
International
Music
Festival

OCTOVÝ SYNDROM
VINEGAR SYNDROME

EXPOZICE NOVÉ HUDBY

BRNO, 29. ŘÍJNA – 2. LISTOPADU 2014

Filharmonie
Brno Philharmonic

www.filharmonie-brno.cz

10th
Festival
of Polish
Music
Krakow, 4-20 July 2014
www.fmp.org.pl

MEZINÁRODNÍ PROJEKT STAVBY KONCERTNÍCH VARHAN V BRNĚ

**Prosíme Vás o podporu stavby varhan
i formou adopce 3483 varhanních píšťal! Každý se
v našich varhanách může stát tónem, který bude slyšet!**

Nadační fond Campianus, Kozí 8, 602 00 Brno,
campianus@seznam.cz, tel.: 737 414 780,
www.campianus.eu, www.mathis-orgelbau.ch

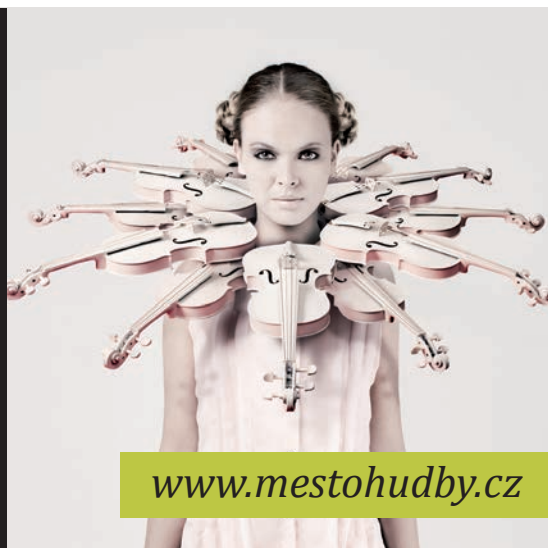
**Srdečně Vás zveme na slavnost
svěcení varhan: neděle 29. června 2014,
kostel Panny Marie, Jezuitská ul. v Brně,
svěcení varhan v 15.30
a zahajovací koncert v 19.00,
hraje P. Theo Flury, OSB, Einsiedeln.**

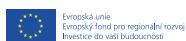
BRNO
MĚSTO
HUDBY

Váš hudební
průvodce

Vše o muzice v Brně!

www.mestohudby.cz

Velikonoční festival duchovní hudby se uskutečňuje za finanční podpory
statutárního města Brna, Ministerstva kultury České republiky a Nadace Leoše Janáčka

Festival podporují Veletrhy Brno, a.s.

Hlavní mediální partner

Partneři

Děkujeme za podporu

BRNO – MĚSTO UPROSTŘED EVROPY

...festival zábavy pod hrady Špilberk a Veverí 2014

23. 5. – 22. 6.

**PŘEHLEDKA
OHŇOSTROJŮ
S HUDBOU**

**IGNIS
BRUNENSIS**

www.ignisbrunensis.cz

PARTNER
FILHARMONIE BRNO

KOMPLEXNÍ MARKETINGOVÉ SLUŽBY
SE SPECIALIZACÍ NA REKLAMU V MHD